

**Vlaamse
overheid**

DEPARTEMENT
ECONOMIE
WETENSCHAP &
INNOVATIE

**Evaluatie van het
Fonds
Wetenschappelijk Onderzoek -
Vlaanderen (FWO)
en
systeemevaluatie 2de geldstroom**

Plan van aanpak

Departement Economie, Wetenschap en Innovatie

Afdeling Strategie en Coördinatie

Afdeling Onderzoek

20.02.2018

Inhoud

Inhoud.....	2
1. Inleiding.....	4
1.1. Het Fonds Wetenschappelijk Onderzoek – Vlaanderen (FWO).....	4
1.2. 2 ^{de} geldstroom voor onderzoek.....	5
2. Aanleiding voor de evaluatie van het FWO.....	7
3. Beleidscontext.....	9
3.1. Beknopte historiek in de periode tot eind 2007.....	9
3.2. Evoluerende rol van het FWO in het Vlaamse wetenschapsbeleid en binnen het EWI-domein sinds 2002 en evolutie in de beleidscontext.....	10
3.3. Het FWO versus de Bijzondere Onderzoeksfondsen.....	19
3.4. Recente en toekomstige beleidsontwikkelingen.....	20
4. Doelstellingen van de evaluatie en beoogde resultaten.....	21
4.1. Doelstellingen van de evaluatie van het FWO.....	21
4.2. Beoogde resultaten/Elementen van de evaluatie van het FWO.....	22
4.3. Doelstellingen van de systeemevaluatie 2 ^{de} geldstroom.....	22
4.4. Beoogde resultaten/Elementen van de systeemevaluatie 2 ^{de} geldstroom.....	23
5. Krijtlijnen en draagwijdte van de evaluatie(s).....	25
6. Evaluatielijken.....	26
6.1. Evaluatie van het FWO.....	26
6.1.1. Ex-postevaluatie van het FWO binnen de beleidscontext.....	26
6.1.1.1. “Reguliere” ex-postevaluatie (periode 2011/2012-2016).....	28
6.1.1.2. Ex-postevaluatie toegespitst op de transitie(periode).....	29
6.1.1.3. Ex-post evaluatie van de wetenschappelijke werking van het FWO (2011/2012-2017/2018).....	31
6.1.1.4. Evaluatie van de prestaties/behaalde resultaten.....	33
6.1.1.5. Ondersteunende bronnen/werkzaamheden voor de ex-postevaluatie van het FWO.....	33
6.1.2. Ex-ante evaluatie van het FWO.....	34
6.2. Systeemevaluatie van de 2 ^{de} geldstroom.....	34
6.3. Ondersteunende bronnen en werkzaamheden voor (de uitvoering van) de evaluatie van het FWO en van de systeemevaluatie 2 ^{de} geldstroom.....	36
6.3.1. Rechtstreekse ondersteunende bronnen en werkzaamheden.....	36
6.3.2. Andere evaluaties en evaluatieresultaten.....	37
6.3.3. Minimale verwachtingen t.a.v.de externe consultant.....	37
7. Onderdelen van de evaluatie en methodologie.....	38

7.1. Onderdelen evaluatie en methodologie.....	38
7.2. Planning voor uitvoering van de evaluaties	38
7.3. Externe consultant.....	40
8. Informeren van en communiceren met het voorwerp van de evaluatie en alle (betrokken) stakeholders (betreffende de uit te voeren evaluatie).....	41
9. Uitvoering en procedureel verloop van de evaluatie	41
10. Gebruik en verspreiding van de resultaten van de evaluatie.....	42
11. Afspraken gemaakt met de vertegenwoordigers van het FWO na overleg.....	42
Bijlage 1	44

1. Inleiding

1.1. Het Fonds Wetenschappelijk Onderzoek – Vlaanderen (FWO)

Het Fonds Wetenschappelijk Onderzoek – Vlaanderen (FWO) wordt gevat door artikels 15 t/m 21 van het decreet betreffende de organisatie en de financiering van het wetenschaps- en innovatiebeleid van 30 april 2009¹ (hierna het W&I-decreet genoemd). Meer bepaald worden de missie en de taken van het FWO omschreven in artikel 17 van het W&I-decreet, terwijl artikel 18 ingaat op de realisatie van deze missie door de aanwending van de aan het FWO ter beschikking gestelde middelen nader te preciseren.

Aangezien het FWO conform artikel 15, §2 van het W&I-decreet erkend wordt als privaatrechtelijk vormgegeven extern verzelfstandig agentschap², werd³ een samenwerkingsovereenkomst afgesloten met het FWO. Deze overeenkomst bestrijkt de periode 2012-2016 en werd (conform artikel 3 van de samenwerkingsovereenkomst) van rechtswege verlengd en dit tot er een nieuwe samenwerkingsovereenkomst in werking treedt, wat momenteel nog niet het geval is.

De reden dat er geen nieuwe samenwerkingsovereenkomst werd afgesloten, lag hoofdzakelijk in de transitie die kort na het aantreden van de Vlaamse Regering 2014-2019 binnen het beleidsdomein Economie, Wetenschap en Innovatie (EWI) werd doorgevoerd. Deze transitie resulteerde begin 2016 onder meer in de reductie van het aantal agentschappen van het beleidsdomein. Enerzijds werden hierbij de academische processen van het Agentschap voor Innovatie door Wetenschap en Technologie (IWT) overgeheveld naar het FWO en de bedrijfsgerichte processen van het IWT naar het (nieuw opgerichte) Agentschap Innoveren en Ondernemen (AIO), waarin ook het voormalige Agentschap Ondernemen (AO) werd opgenomen. Anderzijds werden de taken van de Herculesstichting ook overgeheveld naar het FWO. Dit laatste betekent onder meer dat het FWO nu instaat voor de financiering van de middelzware en zware onderzoeksinfrastructuur⁴. Als gevolg van de transitie hielden zowel het IWT als de Herculesstichting op te bestaan.

Omwille van de impact die de transitie had op het beleidsdomein in het algemeen en op (de werking van) de vermelde agentschappen in het bijzonder, werd ervoor gekozen om het FWO in 2016 in eerste instantie de mogelijkheid te geven om de wijzigingen in de opdrachten en het takenpakket naadloos te integreren in de eigen werking en het FWO in het laatste jaar van de samenwerkingsovereenkomst niet bijkomend te belasten met een evaluatie (cf. infra).

¹ Onder meer gewijzigd bij het decreet van 21 december 2012 betreffende diverse bepalingen met betrekking tot de organisatie en financiering van het wetenschaps- en innovatiebeleid en bij het decreet van 25 april 2014 tot wijziging van diverse bepalingen van het decreet van 30 april 2009 betreffende de organisatie en financiering van het wetenschaps- en innovatiebeleid en tot opheffing van diverse andere bepalingen. (zie ook Vlaamse Codex).

² En dit conform artikel 29 van het kaderdecreet Bestuurlijk Beleid.

³ Conform artikel 20 van het W&I-decreet (en gebaseerd op artikel 31 van het kaderdecreet Bestuurlijk Beleid).

⁴ Bij de Herculesstichting was sprake van het Herculesmechanisme voor de financiering van dergelijke onderzoeksinfrastructuur.

Artikel 22 van het W&I-decreet stelt nl. dat er voor het verstrijken van de samenwerkingsovereenkomst een evaluatie van het FWO plaats dient te vinden, waarvan de resultaten van de evaluatie onder meer bepalend zijn voor de voorwaarden van een nieuwe samenwerkingsovereenkomst. Artikel 16 §3 van de samenwerkingsovereenkomst 2012-2016 bepaalt dat deze evaluatie in de 1ste helft van 2016 moet plaatsvinden. Aangezien er dus in 2016 geen evaluatie werd uitgevoerd, werd ook geen nieuwe samenwerkingsovereenkomst afgesloten en werd de bestaande overeenkomst conform artikel 3 hiervan rechtswege verlengd. Aldus kan geargumenteed worden dat de samenwerkingsovereenkomst thans nog loopt (aangezien ze werd verlengd) en bijgevolg dient er nog altijd een evaluatie plaats te vinden voor het einde ervan.

Gelet op het feit dat het W&I-decreet in artikel 69/5 vermeldt dat er in (de 2de helft van) 2018 een evaluatie van het FWO kan plaatsvinden en met het oog op het afsluiten van een nieuwe samenwerkingsovereenkomst (vanaf 2019), is het aangewezen om in de loop van 2018 een evaluatie van het FWO op te zetten.

1.2. 2de geldstroom voor onderzoek

De Vlaamse universiteiten werken hun eigen onderzoeksbeleid uit binnen het raamwerk aan wetgeving over het hoger onderwijs dat binnen de Vlaamse Gemeenschap van toepassing is. In principe beschikken de Vlaamse universiteiten over vier belangrijke geldstromen:

1. De 1ste geldstroom: deze geldstroom is bedoeld om de basiswerking van deze instellingen te financieren en is afkomstig uit het budget Onderwijs en Vorming.
2. De 2de geldstroom: deze geldstroom is in feite de parallelle overheidsfinanciering voor onderzoek en wordt op competitieve basis toegekend. Deze geldstroom omvat een aantal belangrijke financieringsbronnen, waaronder het Fonds Wetenschappelijk Onderzoek – Vlaanderen (FWO) en de Bijzondere Onderzoeksfondsen (BOF). De middelen die het FWO ter beschikking stelt, worden verdeeld op basis van interuniversitaire competitie⁵, terwijl de subsidies (aan de universiteiten) voor de Bijzondere Onderzoeksfondsen over de universiteiten worden verdeeld op basis van een aantal vaste criteria en vervolgens intern worden toegekend op basis van intra-universitaire competitie.
3. De 3de geldstroom omvat de overige onderzoeksfinancieringskanalen met publieke inbreng, waaronder lokale en regionale overheden en de EU.
4. De 4de geldstroom betreft het contractonderzoek voor derden.

De basis voor de 2de geldstroom wordt gelegd in het W&I-decreet en verder uitgewerkt in een aantal Besluiten van de Vlaamse Regering.

⁵ De middelen worden op individuele basis verdeeld onder de onderzoekers die een financieringsaanvraag hebben ingediend. De terminologie "interuniversitaire competitie" verwijst hier dus naar de onderlinge competitie tussen onderzoekers verbonden aan de universiteiten in de Vlaamse Gemeenschap.

Onder meer de specifieke financieringsprogramma's zoals BOF worden in titel IV van dit decreet behandeld.

De middelen die de universiteiten onder meer via de BOF verwerven, worden aangewend om een deel van hun onderzoeksbeleid vorm te geven en zijn bestemd voor de bevordering van het fundamentele wetenschappelijk onderzoek in de universiteit.

Andere middelen die de universiteiten kunnen verwerven ter ondersteuning van het fundamenteel onderzoek, zijn beschikbaar bij het FWO en worden toegekend op basis van interuniversitaire competitie (tussen individuele onderzoekers).

BOF en het FWO zijn de twee belangrijkste instrumenten binnen de 2de geldstroom. In de eerste helft van 2018 vindt – conform het BOF-besluit van 2012⁶ – een evaluatie van BOF plaats.

De uitvoering van de evaluatie van het FWO is gepland voor de periode maart-september 2018.

Omdat deze twee instrumenten deel uitmaken van de 2de geldstroom en hun evaluaties min of meer parallel worden uitgevoerd, is het de bedoeling om beide evaluaties aan te vullen met een systeemevaluatie van deze 2de geldstroom. Deze systeemevaluatie kadert in het streven van het beleid om meer en meer in te zetten op systeemevaluatie (cf. beleidsnota Werk, Economie, Wetenschap en Innovatie 2014-2019) en dit als aanvulling van individuele evaluaties maar ook met het oog op een ruimere ondersteuning van de beleidsvorming.

De systeemevaluatie 2de geldstroom zal parallel met de evaluatie van FWO verlopen.

Onderhavig document is het plan van aanpak voor zowel de evaluatie 2018 van het FWO als van de systeemevaluatie 2de geldstroom. Beide evaluaties zullen in 2018 worden uitgevoerd.

⁶ Besluit van de Vlaamse Regering van 21 december 2012 betreffende de financiering van de Bijzondere Onderzoeksfondsen aan de universiteiten in de Vlaamse Gemeenschap.

2. Aanleiding voor de evaluatie van het FWO

De basisregel voor de evaluatie van het FWO staat in artikel 22 van het W&I-decreet:

Artikel 22. (01/01/2010- ...)

De Vlaamse Regering ziet erop toe dat de algemene werking van het FWO vijfjaarlijks, vóór het verstrijken van de lopende samenwerkingsovereenkomst, geëvalueerd wordt aan de hand van in de samenwerkingsovereenkomst vooropgestelde operationele doelstellingen en indicatoren.

De voorwaarden voor een nieuwe samenwerkingsovereenkomst worden onder meer bepaald door de resultaten van de evaluatie.

Verder staat voor het FWO ook een overgangsregel in artikel 69/5 van het W&I-decreet:

Artikel 69/5. (10/12/2015- ...)

Naast de evaluatie, vermeld in artikel 22, kan een evaluatie van het FWO worden uitgevoerd in de tweede jaarhelft van 2018.

In de samenwerkingsovereenkomst tussen de Vlaamse Gemeenschap en het FWO staat onder artikel 16, §3 het volgende:

In de eerste helft van 2016 wordt de uitvoering van deze overeenkomst geëvalueerd. Voor de evaluatie zal de minister de gepaste evaluatieorganen aanstellen die over de nodige expertise beschikken inzake wetenschapsbeleid en het beheer van instellingen voor de financiering van grensverleggend fundamenteel onderzoek. De evaluatieprocedure wordt gecoördineerd door het departement⁷. Bijzondere aandachtspunten kunnen worden vastgelegd voor deze evaluatie. De evaluatie heeft in elk geval betrekking op volgende aspecten:

- 1. Een evaluatie van de algemene werking.*
- 2. Een evaluatie van de wetenschappelijke werking.*
- 3. Een onderzoek naar klanttevredenheid.*
- 4. Een toetsing van de mate waarin en de wijze waarop de aanbevelingen van de evaluatie van de beheersovereenkomst 2002-2007 door het FWO zijn geïmplementeerd.*

Verder stelt artikel 3 van deze overeenkomst dat deze van rechtswege voor onbepaalde duur wordt verlengd, indien er bij het verstrijken ervan geen nieuwe overeenkomst in werking is getreden. Deze verlenging duurt tot zolang een nieuwe samenwerkingsovereenkomst is afgesloten.

⁷ Het Departement EWI.

Zoals in deel 1.1 al werd aangegeven, vond er in 2016 geen evaluatie van het FWO plaats omwille van de transitie van het beleidsdomein EWI die na het aantreden van de Vlaamse Regering 2014-2019 werd ingezet en er werd ook geen nieuwe samenwerkingsovereenkomst afgesloten.

De samenwerkingsovereenkomst 2012-2016 werd hierdoor van rechtswege en voor onbepaalde duur verlengd (cf. supra) en tot dusver werd er nog geen evaluatie van het FWO uitgevoerd. Gelet op artikel 69/5 van het W&I-decreet en met het oog op het afsluiten van een nieuwe samenwerkingsovereenkomst (vanaf 2019), is het dan ook de bedoeling om in de loop van 2018 een evaluatie van het FWO uit te voeren.

3. Beleidscontext

3.1. Beknopte historiek in de periode tot eind 2007

Het Fonds Wetenschappelijk Onderzoek – Vlaanderen vindt zijn oorsprong in het Nationaal Fonds voor Wetenschappelijk Onderzoek (NFWO) dat in 1928 werd opgericht en dat toen hoofdzakelijk een initiatief was van de zakenwereld. Na de Tweede Wereldoorlog legde de overheid zich expliciet toe op wetenschapsbeleid en werden niet alleen een aantal specifieke beleidsorganen opgericht, maar werden ook heel wat middelen uitgetrokken voor wetenschappelijk onderzoek. Mede als gevolg hiervan werd het NFWO vanaf 1947 ook met publieke middelen ondersteund. De betrokkenheid van de overheid nam gaandeweg toe, wat ook resulteerde in een toename van de middelen die het NFWO ter beschikking had. In 1971 werd de subsidie aan het NFWO wettelijk vastgelegd op 4,44% van de uitgaven van de toenmalige zes universiteiten in België.

De staatshervorming van 1988 betekende onder meer dat wetenschapsbeleid hoofdzakelijk de bevoegdheid van de gemeenschappen werd. Dit leidde tot een feitelijke opsplitsing van (de raad van bestuur van) het NFWO in twee taalkamers en in 1992 werden er drie afzonderlijke raden van bestuur gecreëerd, een voor de Nederlandstalige en een voor de Franstalige Gemeenschap en een voor federale materie. De Vlaamse raad van bestuur richtte in 1996 het Fonds Wetenschappelijk Onderzoek – Vlaanderen (FWO) op dat in 1997 een eerste beheersovereenkomst afsloot met de Vlaamse Gemeenschap⁸. Vanaf dat moment werden de middelen die de Vlaamse Gemeenschap aan het FWO toekende niet langer bepaald in functie van de subsidies aan de Vlaamse universiteiten.

In 2006 kreeg het FWO via Koninklijk Besluit het statuut van Stichting van openbaar nut en bestond het NFWO niet langer. Het FWO aan Vlaamse zijde, het Fonds de la Recherche Scientifique (FNRS) aan Franstalige zijde, en het Fonds voor Federaal Wetenschappelijk Onderzoek (FFWO) op Belgisch niveau, zijn de rechtsopvolgers van het NFWO.

In 2007 werd de beheersovereenkomst 2002-2007 tussen de Vlaamse Gemeenschap en het FWO geëvalueerd met het oog op het afsluiten van een nieuwe beheersovereenkomst. Op dat ogenblik was echter het kaderdecreet Bestuurlijk Beleid⁹ (van 18 juli 2003) in werking getreden dat zou uitmonden in een hervorming van de Vlaamse overheid. De realisatie van deze hervorming zou enkele jaren in beslag nemen. Binnen het beleidsdomein EWI dat in uitvoering van het kaderdecreet eind 2007 vorm kreeg, diende het statuut van het FWO nog uitgewerkt te worden conform het kaderdecreet. De initiële bedoeling was om het FWO op dat ogenblik om te vormen tot een extern verzelfstandigd agentschap, maar dat was toen (nog) niet mogelijk omdat het FWO deel uitmaakte van de rechtspersoonlijkheid van de federale instelling NFWO (cf. supra). Bovendien werd binnen het beleidsdomein EWI

⁸ Strikt genomen betrof het een beheersovereenkomst tussen het NFWO (vertegenwoordigd door het FWO) en de Vlaamse Gemeenschap.

⁹ Hierna “kaderdecreet” genoemd.

ondertussen het W&I-decreet uitgewerkt. Dit decreet zou niet alleen een impact hebben op het beleidsdomein in het algemeen maar ook op het FWO.

Het decreet van 30 april 2009 voor de organisatie en de financiering van het wetenschaps- en innovatiebeleid¹⁰ regelde de rechtsgrond van het FWO en kwalificeerde het FWO als een privaatrechtelijk vormgegeven extern verzelfstandigd agentschap conform artikel 29 van het kaderdecreet. Het W&I-decreet stelde ook het afsluiten van een samenwerkingsovereenkomst tussen het FWO en de Vlaamse Regering in het vooruitzicht en specificeerde verder de missie en taken (artikels 17 en 18) van het FWO.

3.2. Evoluerende rol van het FWO in het Vlaamse wetenschapsbeleid en binnen het EWI-domein sinds 2002 en evolutie in de beleidscontext

De missie en taken van het FWO zoals vermeld in het W&I-decreet bij de goedkeuring ervan in 2009, reflecteren in grote mate de missie en taken zoals deze al bij het afsluiten van de eerste beheersovereenkomst (in 1997) het fundament van de werking van het FWO vormden.

Deze missie en taken werden bij de goedkeuring van het W&I-decreet in 2009 als volgt omschreven¹¹:

Artikel 17: "Het FWO bevordert het fundamenteel wetenschappelijk onderzoek in alle wetenschappelijke disciplines in de Vlaamse universiteiten, met inbegrip van samenwerkingsverbanden tussen universiteiten en andere onderzoeksinstituten, in het bijzonder door financiële steun te verlenen aan onderzoekers en onderzoeksprojecten op basis van wetenschappelijke competitie en rekening houdend met internationale kwaliteitsmaatstaven."

Artikel 18, §1: "Het FWO realiseert zijn missie inzake fundamenteel wetenschappelijk onderzoek door de aanwending van de middelen verstrekt door de Vlaamse Regering, voor de volgende taken:

- 1° Het steunen van individuele onderzoekers met doctoraatsbeurzen, postdoctorale mandaten van bepaalde duur en werkingsmiddelen;*
- 2° Het steunen van onderzoeksploegen met onderzoeksprojecten en netwerkingsmiddelen;*
- 3° Het bevorderen van mobiliteit, internationale contacten en samenwerkingsverbanden;*
- 4° Het aantrekken van excellente onderzoekers die actief zijn in het buitenland;*

¹⁰ Hierna het W&I-decreet genoemd.

¹¹ In artikel 5, § 1 van de beheersovereenkomst 2002-2007 (en ter vergelijking) wordt de kernopdracht van het FWO als volgt omschreven: "Het FWO heeft als taak het stimuleren en ondersteunen van het grensverleggende wetenschappelijke onderzoek in alle wetenschapsgebieden aan de universiteiten van de Vlaamse Gemeenschap die het decreet - van 12 juni 1991 betreffende de universiteiten in de Vlaamse Gemeenschap - (met inbegrip van samenwerkingsverbanden tussen de Vlaamse universiteiten en andere onderzoeksinstituten) omvat, op basis van wetenschappelijke interuniversitaire competitie.". Artikel 5, § 2 van deze beheersovereenkomst specificiert verder dat het FWO alle maatregelen zal nemen om ervoor te zorgen dat alle wetenschapsgebieden voldoende aan bod komen.

5° *Het verlenen van wetenschappelijke prijzen.*”

In essentie fungeerde het FWO op dat ogenblik als instrument voor het verdelen van subsidies bestemd voor fundamenteel wetenschappelijk onderzoek en dit op basis van interuniversitaire competitie en met excellentie als belangrijkste beoordelingscriterium bij de beoordeling van mandaten en/of voorstellen.

In de periode voorafgaand aan de inwerkingtreding van het W&I-decreet was dit ook het geval, al werden in de beheersovereenkomst 2002-2007 nog 8 specifieke actielijnen onderscheiden waar subsidies over verdeeld konden worden. Een aantal ervan worden niet meer (expliciet) vermeld in het W&I-decreet (bijvoorbeeld de stimulering van klinisch wetenschappelijk onderzoek). Andere actielijnen, die via de addenda aan de beheersovereenkomst 2002-2007 werden toegevoegd (cf. infra), bijvoorbeeld het aantrekken van excellente onderzoekers die actief zijn in het buitenland, beter bekend als het Odysseus-programma, worden dan weer wel in het W&I-decreet vermeld.

Een van de actielijnen binnen de beheersovereenkomst 2002-2007 betrof de financiering van middelzware uitrusting voor fundamenteel onderzoek. Betreffende middelen werden in 2007 overgedragen naar de Herculesstichting die vanaf toen als extern verzelfstandigd agentschap van privaat recht, zou instaan voor de financiering van middelzware en zware onderzoeksinfrastructuur en dit op basis van het Herculesmechanisme dat hiervoor werd uitgewerkt. Bij de transitie van het beleidsdomein EWI in de periode 2014-2015 werd het beheer van het Herculesmechanisme overgedragen aan het FWO vanaf 1/01/2016 (cf. deel 1.1) en stond het FWO vanaf dan dus ook in voor de financiering van middelzware en zware onderzoeksinfrastructuur.

In de periode vanaf eind 2007 en in afwachting van de uitwerking en de inwerkingtreding van het W&I-decreet, werd de beheersovereenkomst 2002-2007 tussen het FWO en de Vlaamse Gemeenschap enkele malen verlengd (cf. infra)¹² en dit in afwachting van (het ontstaan van de mogelijkheid voor) het afsluiten van een samenwerkingsovereenkomst, zoals voorzien in het kaderdecreet en in het W&I-decreet. De goedkeuring van dit laatste was immers de voorwaarde voor de erkenning van het FWO als privaatrechtelijk vormgegeven verzelfstandigd agentschap en het kaderdecreet schrijft het afsluiten van een samenwerkingsovereenkomst voor tussen agentschappen en de Vlaamse Regering.

In diezelfde periode werden ook nog een aantal taken toegevoegd aan de werking van het FWO en dit door middel van addenda aan de beheersovereenkomst 2002-2007. Het (laatste) addendum 15 (aan de beheersovereenkomst) verlengde de beheersovereenkomst tot de inwerkingtreding van de nieuwe samenwerkingsovereenkomst (cf. supra). Addendum 13 bijvoorbeeld had betrekking op de hervorming van de voormalige programma's voor bilaterale samenwerking tot een nieuw financieringsinstrument met

¹² En dit telkens door middel van een specifiek addendum en uiteindelijk werd de beheersovereenkomst 2002-2007 via het (laatste) addendum 15 verlengd tot het moment van het afsluiten van een samenwerkingsovereenkomst, m.a.w. tot begin 2012.

het oog op het stimuleren van internationale wetenschappelijke samenwerking tussen Vlaanderen en partnerlanden waarmee (via het FWO) een kaderovereenkomst was afgesloten. Dit financieringsinstrument werd ingesteld omdat er op dat ogenblik op Vlaams niveau geen structureel financieringskanaal (meer) was voor internationale bilaterale onderzoekssamenwerking met buitenlandse partners, ongeacht hun ontwikkelingsniveau. Een andere taak die aan het FWO werd toevertrouwd, was de verdeling van middelen toegekend voor “Big Science”. Deze middelen moesten Vlaamse onderzoeksgroepen de mogelijkheid bieden om - voor het uitvoeren van hun onderzoek – een beroep te kunnen doen op internationale onderzoeksinfrastructuur.

De beheersovereenkomst 2002-2007 met het FWO werd in 2007 ook geëvalueerd. Zowel in de addenda die aan de beheersovereenkomst werden toegevoegd, als in de op stapel staande regelgeving, werd – voor wat het FWO betreft - rekening gehouden met de resultaten van de evaluatie van 2007. Het FWO zelf vertaalde een aantal van de aanbevelingen van de evaluatie ook in de eigen reglementering. Een voorbeeld daarvan is de hervorming van de FWO-procedure voor de beoordeling van financieringsaanvragen¹³. Hierbij werden de werking en de structuur van de beoordelingscommissies hervormd en deze hervorming werd per 1 januari 2010 ingevoerd. Naast de hervorming van deze “interne” peer review, werd ook de “externe” peer review hervormd, zodat de nieuwe methode voor de selectie van externe referenten al voor de aanvraagronde 2011 kon worden ingezet. De hervorming van de “interne” peer review resulteerde onder meer in een nog betere afdekking van het Vlaamse onderzoekslandschap, zodat een bredere groep van onderzoekers toegang kreeg tot (de middelen van) het FWO¹⁴.

Internationaal en meer bepaald in EU-verband, vielen ook wat evoluties te noteren. Het 7de Europese Kaderprogramma voor Onderzoek en Technologische Ontwikkeling (2007-2013) was ondertussen van start gegaan. Het 7de Kaderprogramma (ook 7KP genoemd), betekende de invoering van een hele reeks nieuwe instrumenten en initiatieven die bedoeld waren voor de realisatie van de Europese Onderzoeksruimte¹⁵, een ambitie die de EU bij de start van 7KP had geformuleerd. Deze instrumenten en/of initiatieven waren bijvoorbeeld Joint Programming, ERA-netten, het ERC¹⁶, enz. In de beleidsnota Wetenschap en Innovatie 2009-2014 werd aangekondigd dat onderzocht zou worden welke rol het FWO zou kunnen spelen t.a.v. de ondersteuning van de Vlaamse deelname aan deze initiatieven (onder meer door het subsidie-instrumentarium van het FWO beter af te stemmen op de ontwikkelingen binnen de Europese onderzoeksruimte). Verder werden er vanaf januari 2012 een aantal nationale contactpunten voor het kaderprogramma bij het FWO ondergebracht¹⁷. Dit alles was bedoeld ter versterking van de internationale functie van

¹³ Uit de bevraging bij de doelgroepen van het FWO die werd uitgevoerd in het kader van de evaluatie 2007 van het FWO, bleek dat de hervorming van de “peer review” van aanvragen één van de meest gehoorde suggesties ter verbetering.

¹⁴ Zie Beleidsbrief Innovatie 2010-2011, Vlaams Parlement - Stuk 774 (2010-2011) – Nr. 1.

¹⁵ Beter bekend als ERA, of “European Research Area”.

¹⁶ European Research Council.

¹⁷ Deze lagen hoofdzakelijk op het gebied van fundamenteel onderzoek (“Ideas”, “People”) en de humane wetenschappen (“Social Sciences and Humanities” en “Science and Society”) – zie Beleidsbrief Innovatie 2010-2011 (Vlaams Parlement -

het FWO met het oog op de ondersteuning van de internationalisering van het fundamenteel wetenschappelijk onderzoek. In dit verband heeft het FWO onder meer de taak op zich genomen om Vlaamse onderzoekers te stimuleren om zich kandidaat te stellen voor de ERC-mandaten, maar ook een systeem van ERC-opvangmandaten ingesteld om vooral jonge onderzoekers die om budgettaire redenen geen ERC-mandaat hebben verkregen, de kans te bieden hun onderzoek verder te zetten in afwachting van een nieuwe (ERC)oproep. De verdere ontwikkeling van de internationale functie van het FWO kreeg vorm bij de uitwerking van het Vlaamse wetenschaps- en innovatiebeleid in de periode 2009-2014 (cf. de beleidsbrieven voor betreffende periode). Dit uitte zich concreet in de nieuwe samenwerkingsovereenkomst die begin 2012 werd afgesloten tussen de Vlaamse Gemeenschap en het FWO (cf. infra).

Internationale mobiliteit in het algemeen en het (terug) naar Vlaanderen halen van excellente onderzoekers in het bijzonder, waren en zijn belangrijke aandachtspunten binnen het W&I-beleid. Dit uitte zich onder meer in het Odysseus-programma dat gezamenlijk beheerd wordt door het FWO en de universiteiten. Dit programma biedt onderzoekers die buiten Vlaanderen een carrière hebben opgebouwd, de mogelijkheid om aan een Vlaamse universiteit een onderzoeksgroep of een onderzoekslijn op te zetten en aldus bij te dragen tot het Vlaamse onderzoek. Het Odysseus-programma werd in 2008 geëvalueerd.

Het FWO haalde via 7KP ook middelen binnen (via de Marie-Curie-cofund-actie) waarmee het PEGASUS-programma in 2011 kon worden opgestart. Dit programma was gericht op jonge buitenlandse onderzoekers die gedurende een of drie jaar postdoctoraal onderzoek verrichtten aan de Vlaamse universiteiten en voorzag financiering voor onderzoeksmandaten. In 2015 haalde het FWO eveneens middelen binnen voor een Marie-Slodowska-Curie-cofund-project getiteld Pegasus². De doelstelling van dit project was om enerzijds beginnende postdoctorale onderzoekers uit het buitenland aan te trekken en anderzijds om postdoctorale onderzoekers verbonden aan Vlaamse universiteiten de mogelijkheid te bieden om buitenlandse postdoctorale ervaring op te doen¹⁸.

Zoals in deel 3.1 al werd aangegeven en volgend op de inwerkingtreding van het W&I-decreet, kreeg (het geheel van) de regelgeving met betrekking tot het FWO vorm in de loop van 2011. De samenwerkingsovereenkomst voor de periode 2012-2016 werd afgesloten en het Besluit van de Vlaamse Regering (BVR) van 10 november 2011 betreffende de subsidiëring van het FWO¹⁹ werd van kracht.

Het FWO-besluit regelt de subsidievoorwaarden en de vormgeving van de verschillende initiatieven die het FWO op het gebied van fundamenteel onderzoek beheert, zoals de pre-

Stuk 774 (2010-2011) – Nr. 1. en Beleidsbrief Wetenschap en Innovatie Beleidsprioriteiten 2012-2013 (Vlaams Parlement – Stuk 1765 (2012-2013) – Nr. 1).

¹⁸ Deze Europese erkenning voor de FWO-procedures en -aanpak werd ook herbevestigd door de Europese Commissie en dit door het FWO toelating te verlenen om het "HR Excellence in Research"-label ook de volgende jaren te dragen.

¹⁹ Hierna het FWO-besluit genoemd.

en postdocmandaten, (onderzoeks)projecten, Odysseus, Big Science, bilaterale samenwerking, uitwisselingsprogramma's, buitenlandse verblijven en internationale coördinatieacties. De samenwerkingsovereenkomst regelt de wederzijdse plichten zowel van het FWO als van de Vlaamse overheid en bevat de strategische en operationele doelstellingen van het FWO. De regelgeving omvat ook het beleidsplan 2012-2016 van het FWO, waarin de ambities van het FWO voor betreffende periode zijn omschreven. Dit beleidsplan is aangehecht aan de samenwerkingsovereenkomst 2012-2016.

Deze regelgeving bevatte een aantal nieuwe elementen t.o.v. de voorgaande periode. De belangrijkste hiervan waren²⁰:

- De formulering van kwantitatieve en kwalitatieve strategische en operationele doelstellingen²¹ op basis van een beleidsplan.
- De versterking van de internationalisering van het FWO (o.m. wat betreft het Europese kaderprogramma, de bilaterale onderzoekssamenwerking, internationale inkomende en uitgaande mobiliteit, enz.)
- De evaluatie van de (toen) recente hervorming van de expertenpanels die aanvragen bij het FWO beoordelen, alsook versterking van de internationale peer review.
- Verdere uitbreiding en verbetering van de motivering van de selectiebeslissingen door het FWO.

In 2010 was het FWO verder gestart met een hervorming van de FWO-administratie die betrekking had op (de hervorming van) de administratieve werking, een aangepast personeelsbeleid en ter ondersteuning van dit alles de ontwikkeling van de noodzakelijke IT-omgeving (bv. e-loket voor onderzoekers waar zij hun CV, aanvragen en meldingen kunnen beheren dan wel indienen).

In uitvoering van het beleidsplan 2012-2016 organiseerde het FWO in 2012 ook een klantenbevraging bij de FWO-onderzoekers die als nulmeting moest dienen voor het opvolgen van een aantal outputindicatoren opgenomen in de samenwerkingsovereenkomst. Op basis van de resultaten van deze bevraging werd onder meer de feedbackprocedure na afloop van het evaluatieproces (van aanvragen) aangepast, zodat vanaf de aanvraagronde 2014 alle externe referentenverslagen evenals de rapporten van de leden van de beoordelingspanels als feedback aan de aanvrager bezorgd kunnen worden. Uit de klantenbevraging bleek verder ook dat de inspanningen die het FWO de afgelopen jaren had geleverd op het vlak van de digitalisering van de aanvraagprocedures en het beheer van de gegevens van de gebruikers (via het e-loket) sterk werden gewaardeerd.

²⁰ Beleidsbrief Wetenschap en Innovatie 2011-2012, Vlaams Parlement, stuk 1331 (2011-2012) – Nr. 1.

²¹ In de samenwerkingsovereenkomst 2012-2016, verlengd.

Ondertussen was in 2010 het proces van de integratie van de academische opleidingen van de hogescholen in de universiteiten ingezet. Dit integratieproces had binnen het beleidsdomein EWI vooral betrekking op de zogenaamde academiseringsmiddelen, die bedoeld waren om het academiseringsproces aan de hogescholen mogelijk te maken door het onderzoek te stimuleren. Daarnaast werd verwacht dat dit integratieproces ook een impact zou hebben op andere financieringsinstrumenten (zoals FWO), omdat verwacht kon worden dat het aantal aanvragen voor mandaten en projecten zou stijgen aangezien de hogescholen nu ook terecht zouden kunnen bij deze voorheen exclusief universitaire fondsen.

Een andere evolutie in de beleidscontext met impact voor het FWO betrof het Vlaams actieplan voor onderzoekers, dat in 2010 van start ging en waarin 20 acties waren opgenomen. Binnen dit kader haalde het FWO eind 2010 als eerste Europees financieringsagentschap het label "HR Excellence in Research" binnen (cf. supra). Aldus erkende de Europese Commissie de inspanningen van het FWO om onderzoekscarrières maximaal te ondersteunen.

Het aantreden van de Vlaamse Regering 2014-2019 ging gepaard met de aankondiging van een hervorming van het beleidsdomein EWI en dit onder meer met het oog op de rationalisatie van het aantal uitvoerende agentschappen. Deze rationalisatie had een vereenvoudiging vanuit het standpunt van de doelgroepen tot doel en kreeg vorm via het decreet van 20 november 2015 houdende diverse maatregelen inzake de herstructurering van het beleidsdomein Economie, Wetenschap en Innovatie. Betreffend decreet had ook de wijziging van het W&I-decreet tot gevolg.

Die wijzigingen aan het W&I-decreet hadden onder meer betrekking op het FWO en meer bepaald op de subsidie aan het FWO²² en op de missie en de taken van het FWO²³. Het artikel betreffende de subsidie aan het FWO bepaalt dat voor het FWO jaarlijks in de algemene uitgavenbegroting (van de Vlaamse overheid) behalve een werkingsbudget ook afzonderlijke vastleggingsmachtigingen ingeschreven waarop verbintenissen kunnen aangegaan worden voor:

- 1° Het fundamenteel onderzoek;
- 2° Het strategisch basisonderzoek (projecten/mandaten);
- 3° Het klinisch-wetenschappelijk onderzoek;
- 4° De investeringen in zware, middelzware en bijzondere onderzoeksinfrastructuur.

Uit bovenstaande blijkt al dat een deel van de taken van het IWT (met name de academische processen) en de taken van de Herculesstichting door het decreet inzake de herstructurering van het beleidsdomein (cf. supra) werden overgeheveld naar het FWO per 1 januari 2016. De bedrijfsgerichte processen van het IWT evenals het instrumentarium en de dienstverlening van het Agentschap Ondernemen (AO) werden in gevolge hetzelfde

²² Artikel 16 (van afdeling II van hoofdstuk II van) het W&I-decreet.

²³ Cf. artikelen 17 en 18 van (afdeling III van Hoofdstuk II van) het W&I-decreet.

decreet gebundeld in het nieuwe Agentschap Innoveren en Ondernemen (AIO) dat begin 2016 van start ging. Het IWT en de Herculesstichting werden ten gevolge dit decreet per 1 januari 2016 ontbonden (en vereffend).

De missie en de taken van het FWO worden in het gewijzigde W&I-decreet momenteel²⁴ als volgt omschreven:

Artikel 17 (missie)

§1. Het FWO ondersteunt en stimuleert door financiële steun:

- 1° het fundamenteel wetenschappelijk onderzoek in alle wetenschappelijke disciplines in de Vlaamse universiteiten en hogeronderwijsinstellingen die door de Codex Hoger Onderwijs van 11 oktober 2013 worden belast met wetenschappelijk onderzoek, al dan niet in het kader van samenwerkingsverbanden met andere onderzoekscentra;*
- 2° het strategisch basisonderzoek in Vlaamse onderzoekscentra, met inbegrip van samenwerkingsverbanden met andere onderzoekscentra, waarbij een onderscheid gemaakt wordt tussen projecten met een economisch doel en projecten met een maatschappelijk doel;*
- 3° het klinisch-wetenschappelijk onderzoek;*
- 4° de aanschaf en inzet van middelzware onderzoeksinfrastructuur voor wetenschappelijk onderzoek in de universiteiten;*
- 5° de aanschaf en inzet van zware onderzoeksinfrastructuur voor de Vlaamse universiteiten, de hogeronderwijsinstellingen die door de Codex Hoger Onderwijs van 11 oktober 2013 worden belast met wetenschappelijk onderzoek, en de strategische onderzoekscentra;*
- 6° het beheer van grote reken capaciteit.*

§ 2. Het FWO kan eigen activiteiten ontwikkelen die verenigbaar zijn met zijn maatschappelijk doel. De raad van bestuur van het FWO beslist vrij en, in voorkomend geval, overeenkomstig de bepalingen van de samenwerkingsovereenkomst, over de marktconforme tariefstructuren voor die activiteiten.

§ 3. Het FWO draagt bij tot de voorbereiding van het wetenschaps- en innovatiebeleid van de Vlaamse Regering.

Het FWO verleent advies over voorontwerpen van decreet en ontwerpen van besluit van de Vlaamse Regering over aangelegenheden die behoren tot de missie en taakstelling van het FWO.

Artikel 18 (taken)

²⁴ Het W&I-decreet werd nog gewijzigd bij decreten van datum 23/12/2016 en 17/11/2017 (zie <https://codex.vlaanderen.be/Zoeken/Document.aspx?DID=1018085¶m=informatie>), maar deze wijzigingen hebben slechts in beperkte mate impact op het FWO.

§ 1. Het FWO realiseert zijn missie door de middelen die de Vlaamse Regering verstrekt, aan te wenden voor de volgende taken:

- 1° het steunen van individuele onderzoekers aan universiteiten met doctoraatsbeurzen van bepaalde duur en werkingsmiddelen;*
- 2° het steunen van individuele onderzoekers aan universiteiten en hogeronderwijsinstellingen die door de Codex Hoger Onderwijs van 11 oktober 2013 zijn belast met wetenschappelijk onderzoek, met postdoctorale mandaten van bepaalde duur en werkingsmiddelen;*
- 3° het steunen van onderzoeksploegen met onderzoeksprojecten en netwerkingsmiddelen;*
- 4° het bevorderen van mobiliteit, internationale contacten en samenwerkingsverbanden;*
- 5° het aantrekken van excellente onderzoekers die actief zijn in het buitenland;*
- 6° het verlenen van wetenschappelijke prijzen;*
- 7° de subsidiëring van middelzware en zware onderzoeksinfrastructuur, met inbegrip van cofinanciering in geval van Europese en internationale investeringsprogramma's;*
- 8° het beheer en de cofinanciering van de technische installatie en de technische exploitatie van TIER1-computerinfrastructuur aan een universiteit;*
- 9° de cofinanciering van TIER2-computerinfrastructuur in universiteiten of associaties.*

§ 2. De Vlaamse Regering kan het FWO belasten met bijzondere opdrachten. Die moeten passen in de missie van het FWO.

(...)²⁵.

Zoals eerder aangegeven, had de herstructurering van het beleidsdomein EWI een grote impact op het FWO en dit zowel wat werking als taken betreft. Zo werd vanaf 2015 in nauw overleg met de onderzoeksgemeenschap werk gemaakt van de doorlichting van de selectieprocedures bij het FWO, met de bedoeling om deze vanaf 2017 te hervormen met het oog op een verdere aanpassing aan de internationale standaarden²⁶. Uiteindelijk zou deze geplande hervorming haar beslag krijgen in 2017 en in 2018 en dit laatste dan vooral wat de eigenlijke implementatie ervan betreft (cf. infra). Aldus werden 2016 en 2017

²⁵ De overige paragrafen hebben betrekking op de wijze waarop de Vlaamse Regering uitvoering zal geven aan de bepalingen van het decreet en meer bepaald op de (minimale) voorwaarden waaraan een steunprogramma moet voldoen, op de minimale beoordelingsdimensies waarmee rekening moet worden gehouden, enz. Deze uitvoering krijgt in vorm in het FWO-besluit.

²⁶ Resultierend in een belangrijke rol van de experts ("peers") die niet verbonden zijn aan de Vlaamse universiteiten in deze procedures zodat het internationale perspectief een prominentere plaats kreeg binnen de evaluatiecyclus.

overgangsjaren onder meer gericht op de uitwerking en implementatie van de hervormde selectieprocedures.

Ondertussen werden ook meer middelen toegekend aan het FWO om verder in te zetten op het klinisch en translationeel onderzoek en werden de voorbereidingen opgestart om vanaf 2018 in te staan voor de overname van het federale programma voor de Interuniversitaire Attractiepolen (IUAP), dat met de 6de staatshervorming werd overgeheveld naar Vlaanderen. Dit resulteerde in het EOS-programma (waar EOS staat voor “Excellence of Science”) dat als doel heeft gezamenlijk fundamenteel onderzoek tussen onderzoekers van de Vlaamse en Franstalige Gemeenschap te promoten door het financieren van vierjarige onderzoeksprojecten in alle wetenschapsdomeinen. Een eerste reeks van projecten in het kader van dit programma ging van start op 1 januari 2018.

De herstructurering van het beleidsdomein betekende ook een aanpassing van de werking van het FWO en het ontstaan van een “vernieuwd” FWO, wat onder meer gereflecteerd werd in de wijziging bestuursstructuur van het FWO (cf. decreet van 20 november 2015 – zie supra). Als gevolg hiervan werden in de eerste helft van 2016 de statuten van het FWO gewijzigd en een nieuwe raad van bestuur samengesteld.

Het “vernieuwde” FWO ging per 1 januari 2016 van start en werd op dat ogenblik het belangrijkste aanspreekpunt voor onderzoekers. Deze start ging gepaard met een aantal oproepen voor beurzen en projecten in het kader van onderzoeksprogramma’s (SBO, TBM²⁷) die tot voor kort door het IWT werden beheerd, maar ook met de afwerking van de (5de) oproep voor (middel)zware onderzoeksinfrastructuur, dat voorheen door de Herculesstichting werd beheerd.

Het proces rond de hervorming van de evaluatieprocedures van het FWO (cf. supra) kreeg zijn beslag in de loop van 2016 en 2017 en resulteerde in hervormingen van de fundamentele kanalen en in nieuwe procedures en reglementen waarop alle oproepen die in 2018 openen, in principe gebaseerd zullen zijn. Eerst wordt wel nog voorzien in een aantal overgangsmaatregelen, zodat de transitie vlot kan verlopen. Het Besluit van de Vlaamse Regering van 10 november 2011 betreffende de subsidiëring van het FWO moet nl. ook nog aangepast worden om rekening te kunnen houden met de nieuwe procedures en reglementen en met de nieuwe taken²⁸.

Een gevolg van de hervormingen was dat de evaluatie van het FWO die voor 2016 was voorzien, niet werd uitgevoerd en de samenwerkingsovereenkomst met het FWO van

²⁷ SBO staat voor strategisch BasisOnderzoek en TBM voor Toegepast Biomedisch Onderzoek met een primair Maatschappelijke finaliteit.

²⁸ De taken die het FWO heeft overgenomen van de Herculesstichting dienen nog te worden opgenomen in het FWO-besluit, zodat het Herculesbesluit (Besluit van de Vlaamse Regering van 26 oktober 2007 betreffende de subsidiëring van de onderzoeks- en innovatie-infrastructuur in Vlaanderen) kan worden opgeheven. Het FWO-besluit moet m.a.w. aangevuld worden met een reeks bepalingen die betrekking hebben op de financiering van dergelijke onderzoeksinfrastructuur.

rechtswege werd verlengd. In de beleidsbrief Werk, Economie, Wetenschap en Innovatie 2017-2018²⁹ wordt een evaluatie van het FWO in 2018 in het vooruitzicht gesteld.

3.3. Het FWO versus de Bijzondere Onderzoeksfondsen

Het FWO en de Bijzondere Onderzoeksfondsen (BOF) zijn beide beleidsinstrumenten die zich situeren binnen de 2de geldstroom voor onderzoek (cf. deel 1.2). De Bijzondere Onderzoeksfondsen zijn middelen die op basis van de performantie van de universiteiten, uitgedrukt in een aantal kwantitatieve parameters, over die universiteiten worden verdeeld en dit via de zogeheten BOF-sleutel (die gevormd wordt door eerder vermelde parameters). De BOF-middelen die aan de universiteiten worden toegekend, zijn bedoeld voor de uitbouw van het eigen onderzoeksbeleid en worden verdeeld op basis van intrauniversitaire competitie. Onder meer de wijze waarop de universiteiten de BOF-middelen kunnen aanwenden, wordt geregeld in het BOF-besluit³⁰.

De subsidies die aan het FWO ter beschikking worden gesteld, worden verdeeld op basis van interuniversitaire competitie, waarbij excellentie als belangrijkste criterium geldt.

De complementariteit tussen FWO en BOF en de regelgeving die aan beide instrumenten ten grondslag ligt, waren al aandachtspunten in het W&I-beleid die nog meer aan belang hebben gewonnen nadat de bevoegdheid voor het BOF vanaf eind 2012 in handen kwam van de minister voor Wetenschap en Innovatie. Voor 2012 viel het BOF nl. onder de bevoegdheid van de minister van Onderwijs en Vorming (O&V) en werd de noodzaak gevoeld om de coördinatie en afstemming tussen beide beleidsvelden te verbeteren³¹.

Deze bevoegdheidswijziging was een gevolg van de academisering van het hoger onderwijs, een proces dat in 2010 werd ingezet en in de praktijk betekende dat de academische opleidingen van de hogescholen geïntegreerd werden in de universiteiten. Het resultaat ervan was dat de structurele en op capaciteitsopbouw gerichte financieringskanalen in het beleidsdomein O&V zijn opgenomen, terwijl de competitieve op excellentie gerichte financieringsmechanismen binnen het beleidsdomein EWI werden ondergebracht. Aldus beheert het beleidsdomein EWI sinds eind 2012 de belangrijkste financieringsinstrumenten binnen de 2de geldstroom.

De complementariteit tussen beide instrumenten bewerkstelligen, was een belangrijk element bij het uitwerken van de onderliggende regelgeving voor beide instrumenten. Vanuit die optiek werd het FWO in de loop van 2012 verzocht een gemotiveerd advies uit te brengen over het ontwerp van het BOF-besluit 2012.

Het FWO heeft als kerntaak om in Vlaanderen excellent onderzoek te organiseren op basis van interuniversitaire competitie. Het BOF-besluit 2012 geeft de universiteiten de mogelijkheid om met de BOF-budgetten eigen mandaten op pre- en postdoctoraal niveau

²⁹ Vlaams Parlement – Stuk 1333 (2017-2018) – Nr. 1.

³⁰ Besluit van de Vlaamse Regering van 21 december 2012 betreffende de financiering van de Bijzondere Onderzoeksfondsen aan de universiteiten in de Vlaamse Gemeenschap.

³¹ Beleidsnota Wetenschap en Innovatie 2009-2014, Vlaamse Parlement, stuk 207 (2009-2010) – Nr. 1

en projecten toe te kennen en onderzoekers in verschillende stadia van hun loopbaan te leiden naar of te consolideren op een excellentieniveau in hun vakgebied. Het VLIR-rapport van 2010 aangaande de kwaliteit van het onderzoeksmanagement van de Vlaamse universiteiten wijst erop dat de BOF door de universiteiten deels worden ingezet met het oog op de verwerving van middelen bij het FWO. De inzet van de BOF-middelen kan jonge onderzoekers inderdaad helpen om door te groeien naar een niveau waarop ze beter in staat zijn om de competitie op Vlaams niveau aan te gaan. De Bijzondere Onderzoeksfondsen zijn daarnaast een specifiek instrument dat de universiteiten toelaat om eigen klemtonen te leggen (in hun onderzoeksbeleid) en dit gebaseerd op hun (eigen) onderzoeksspeerpunten. Aldus kunnen de universiteiten door middel van het BOF specifieke keuzes maken in het soort onderzoek dat wordt gefinancierd en bijgevolg het onderzoek op dat domein versterken.

De complementariteit tussen FWO en BOF reflecteert zich ook in de complementariteit tussen Odysseus (op Vlaams niveau en beheerd door het FWO) en Methusalem (intern beheerd door de universiteiten en opgenomen in het BOF-besluit 2012).

In 2017 werd voor de BOF een totale subsidie van iets meer dan 170 miljoen euro verdeeld over de universiteiten³², terwijl aan het FWO in 2017 een totale subsidie van ongeveer 382 miljoen euro werd toegekend. Naast deze totale subsidie van de Vlaamse overheid ontvangt het FWO ook nog middelen uit externe bronnen, bv. van de Nationale Loterij.

3.4. Recente en toekomstige beleidsontwikkelingen

Zoals aangegeven in de beleidsbrief Werk, Economie, Wetenschap en Innovatie 2017-2018 ligt de prioriteit voor 2018 bij het FWO op de verdere implementatie van de nieuwe procedures en reglementen voor de onderzoeksprogramma's en op de evaluatie van het FWO. De bedoeling is immers om voor de periode vanaf 2019 een nieuwe samenwerkingsovereenkomst af te sluiten met het FWO en dit onder meer op basis van een beleidsplan dat het FWO voor de periode 2019-2023 zal opstellen.

Belangrijk hierbij is te noteren dat het FWO per 1 januari 2016 niet enkel meer gericht is op de financiering van fundamenteel onderzoek, maar ook van strategisch onderzoek.

Gelet op de gewijzigde taakstelling van het FWO en de overheveling naar het FWO van de taken van de Herculesstichting, moet in de nabije toekomst ook werk gemaakt worden van de wijziging van het Besluit van de Vlaamse Regering van 10 november 2011 betreffende de subsidiëring van het FWO en van de opheffing van het Besluit van de Vlaamse Regering van 26 oktober 2007 betreffende de subsidiëring van de onderzoeks- en innovatie-infrastructuur in Vlaanderen ("Herculesbesluit"). Wijzigingen aan het W&I-decreet worden voor 2018 ook nog in het vooruitzicht gesteld.

³² Waarvan ongeveer 143 miljoen basissubsidie, iets minder dan 18,5 miljoen voor Methusalem en iets meer dan 9 miljoen euro voor het Tenure-Track-stelsel.

Verder zal het FWO in de loop van 2018 een Vlaamse Wetenschapsagenda uitwerken en dit naar analogie met de Nederlandse Nationale Wetenschapsagenda. Deze opdracht werd eind 2017 aan het FWO toegekend en een specifieke subsidie wordt hiervoor uitgetrokken.

4. Doelstellingen van de evaluatie en beoogde resultaten

4.1. Doelstellingen van de evaluatie van het FWO

De doelstellingen van de evaluatie worden in grote lijnen weergegeven in zowel het W&I-decreet als in de lopende samenwerkingsovereenkomst. Deze doelstellingen hebben betrekking op de evaluatie op basis van de vooropgestelde (strategische en operationele) doelstellingen en indicatoren (opgenomen in de samenwerkingsovereenkomst). In de samenwerkingsovereenkomst zelf wordt aangegeven dat de evaluatie minstens betrekking zal hebben op een evaluatie van zowel de algemene als de wetenschappelijke werking, op een onderzoek naar de klantentevredenheid en op een toetsing van de mate waarin en de wijze waarop de aanbevelingen van evaluatie van de beheersovereenkomst 2002-2007 door het FWO werden geïmplementeerd (zie ook deel 0).

Gelet echter op de tijd die is verstreken sinds de vorige evaluatie van het FWO en de evoluties in de beleidscontext, zal de evaluatie 2018 van het FWO niet alleen tegemoet moeten komen aan hoger vermelde doelstellingen, maar ook ruimer én specifiekere worden opgevat. De doelstelling van de evaluatie 2018 is dan ook in eerste instantie om na te gaan of het FWO in de periode 2012-2017 zijn missie en taken zoals initieel vastgelegd (regelgeving, samenwerkingsovereenkomst) en vervolgens gewijzigd (cf. evolutie beleidscontext) naar verwachting heeft vervuld en dit tegen de achtergrond van de evoluerende beleidscontext. Verder is het de bedoeling om na te gaan welke resultaten het FWO voor de betreffende periode kan voorleggen (bv. wat betreft de bijdrage aan het Vlaams onderzoekspotentieel en aan het onderzoek) en of en hoe de instelling de verruimde taakstelling en het daaraan gekoppelde transitieproces heeft verwerkt of zal verwerkt hebben tegen eind 2018.

Tot slot is het de bedoeling om ook de toekomst van het FWO vorm te geven binnen zowel de regionale, nationale als de internationale beleidscontext. Dit onderdeel van de evaluatie 2018 van het FWO zal gekaderd worden in een bredere systeemevaluatie die betrekking heeft op de 2de geldstroom en die parallel aan de evaluatie van het FWO zal worden uitgevoerd. Naast de financieringsinstrumenten die zich binnen de 2de geldstroom situeren (o.m. FWO en BOF) heeft deze systeemevaluatie ook betrekking op het thema van de onderzoekslaan (en de uitwerking van een geüpdatet actieplan op basis van de resultaten van de (systeem)evaluatie(s)).

Zoals duidelijk mag blijken uit deel 3.2 situeert de belangrijkste evolutie in de beleidscontext met betrekking tot het FWO zich in 2015 toen de herstructurering van het beleidsdomein EWI werd opgestart. De periode 2015-2016 betekende voor het FWO een transitieperiode die bovenop de afspraken neergelegd in de samenwerkingsovereenkomst

kwam en die tot op dit ogenblik doorwerkt. In de evaluatie 2018 van het FWO zal uiteraard rekening gehouden worden met deze breuklijn in 2015.

4.2. Beoogde resultaten/Elementen van de evaluatie van het FWO

Uitgaande van de doelstellingen van de evaluatie 2018 van het FWO, worden als resultaten ervan minstens verwacht:

- 1) Analyse en beoordeling van de wijze waarop het FWO in de periode 2012-2016 zijn missie en taken zoals vooropgesteld in de (initiële) regelgeving en de samenwerkingsovereenkomst heeft vervuld en de mate waarin het FWO de vooropgestelde doelstellingen heeft bereikt.
- 2) Analyse en beoordeling van de resultaten en de impact die het FWO in de periode 2012-2016 heeft behaald uitgaande van de initiële missie en taken. Dit omvat onder meer een analyse en beoordeling van de resultaten die op de vooropgestelde indicatoren werden behaald, maar ook van de gerealiseerde impact op het vlak van het fundamenteel onderzoek (bv. in termen van globale wetenschappelijke output in relatie tot de ingezette middelen).
- 3) Analyse en beoordeling van de wijze waarop het FWO is omgegaan met de transitie (vanaf 2015) en de verruimde taakstelling die deze transitie tot gevolg had, de wijze waarop alles in de praktijk werd gebracht en de mate waarin de transitie als afgerond en/of geslaagd kan worden beschouwd op het ogenblik van de evaluatie.
- 4) Analyse en beoordeling van de resultaten en de impact die het FWO in de periode 2016-2017 heeft behaald uitgaande van de verruiming van de missie en de taken.
- 5) Analyse en beoordeling van de resultaten en de impact (in termen van bv. onderzoeksoutput en -impact) die de financiering van het FWO sinds de vorige evaluatie (2007) heeft gehad.
- 6) Analyse en beoordeling – en dit voor zover van toepassing – van de wijze waarop en de mate waarin rekening werd gehouden met de resultaten van voorgaande evaluaties (evaluatie FWO van 2007, evaluatie Odysseus van 2008 en evaluatie Herculesmechanisme in 2012).
- 7) Analyse en beoordeling van het (ontwerp)beleidsplan 2019-2023 van het FWO tegen de achtergrond van de evoluerende beleidscontext en in het kader van de systeemevaluatie 2de geldstroom.
- 8) Conclusies op basis van de uitgevoerde analyses en beoordelingen (cf. supra) en op basis daarvan aanbevelingen voor een optimale inschakeling van het FWO en zijn instrumenten in zowel het Vlaams wetenschaps- en innovatiebeleid als in de context van de internationale ontwikkelingen ter zake.

4.3. Doelstellingen van de systeemevaluatie 2de geldstroom

De systeemevaluatie 2de geldstroom wordt parallel aan de evaluatie van het FWO opgezet, maar staat er niet helemaal los van, aangezien het FWO een belangrijk instrument is binnen de 2de geldstroom. De Bijzondere Onderzoeksfondsen, die ook een instrument zijn binnen de 2de geldstroom, worden in de eerste helft van 2018 geëvalueerd. Ondersteunend

voor het wetenschaps- en innovatiebeleid in het algemeen maar voor het FWO en BOF in het bijzonder, speelt ook het Expertisecentrum O&O-Monitoring (ECOOM) een rol in de 2de geldstroom en dit vooral als leverancier van een hoeveelheid data die wordt ingezet ten behoeve van zowel BOF als FWO. ECOOM wordt geëvalueerd in de eerste helft van 2018.

De bedoeling van de systeemevaluatie 2de geldstroom is om het instrumentarium daar in kaart te brengen en te beoordelen, en dit onder meer met het oog op:

- De ondersteuning van de (toekomstige) beleidsvorming t.a.v. 2de geldstroom.
- De ondersteuning van de (toekomstige) beleidsvorming t.a.v. de carrière van onderzoekers.
- Het bekomen van inzicht in de financiering van de types van onderzoek binnen elk instrument afzonderlijk en binnen het geheel van het instrumentarium.
- Het bekomen van inzicht in de rol en de positie van zowel elk van de beleidsinstrumenten binnen de 2de geldstroom als van de ondersteunende werkzaamheden/actoren voor elk instrument en het geheel van het instrumentarium.
- Een vereenvoudiging van de regelgeving.
- De vereenvoudiging van de dataverzameling, data-aanlevering en data-uitwisseling binnen het veld van betrokken actoren (waaronder o.m. Dep. EWI, FWO, ECOOM, de universiteiten).
- De verbetering van de kwaliteit van de verschillende databronnen en van de afstemming tussen de verschillende data(stromen) binnen het veld van de betrokken actoren.

De systeemevaluatie 2de geldstroom zal - in de mate van het mogelijke – gerelateerd worden aan het geheel van de geldstromen.

De resultaten van de evaluaties 2018 van FWO, BOF, de Omkadering van Jonge Onderzoekers (OJO) en ECOOM zullen ingezet worden ten behoeve van de systeemevaluatie 2de geldstroom.

4.4. Beoogde resultaten/Elementen van de systeemevaluatie 2de geldstroom

Als resultaten van de systeemevaluatie 2de geldstroom worden minstens verwacht:

- 1) Analyse en beoordeling van zowel de beleidsvoering tot nu toe (en in ruime zin) t.a.v. het geheel van de 2de geldstroom en t.a.v. de verschillende instrumenten binnen de 2de geldstroom als van de instrumenten zelf en dit binnen het ruime beleidskader.
- 2) Analyse en beoordeling van de beleidsvoering tot nu toe wat betreft de carrière van onderzoekers en dit onder meer rekening houdend met de specifieke regionale/nationale (HR)behoeften en met de internationale tendensen en ontwikkelingen op het vlak van de carrière van onderzoekers.
- 3) Analyse en beoordeling van de inzet van middelen en dit zowel t.a.v. de 2de geldstroom zelf (o.m. in termen van types van onderzoek) als wat betreft de

ondersteuning ervan (dit laatste bv. in termen van verantwoordings- en rapporteringsverplichtingen en -stromen). Deze analyse en beoordeling dient onder meer gekaderd te worden binnen het geheel van de geldstromen voor onderzoek.

- 4) Conclusies trekken op basis van de uitgevoerde analyses en beoordelingen (cf. supra) en vervolgens aanbevelingen formuleren betreffende de beleidsontwikkeling inzake de 2de geldstroom (in verschillende mogelijke scenario's) en de ondersteuning ervan (onder meer in termen van in te zetten instrumentarium en middelen) en dit in zowel het Vlaams wetenschaps- en innovatiebeleid als in de context van de internationale ontwikkelingen ter zake.

5. Krijtlijnen en draagwijdte van de evaluatie(s)

De evaluatie van het FWO dient ruimer te worden opgevat dan strikt genomen in de regelgeving (W&I-decreet en samenwerkingsovereenkomst) is bepaald (cf. deel 4.1.). De draagwijdte en krijtlijnen van de evaluatie worden verder verduidelijkt a.d.h.v. de evaluatieluiken die voor de evaluatie van het FWO worden onderscheiden (zie deel 6.1).

De evaluatie van het FWO dient uiterlijk tegen 30 september 2018 te zijn voltooid. De evaluatie zal onder meer gebruik maken van een (beperkte³³) zelfevaluatie opgesteld door het FWO³⁴, die zal bestaan uit een ex-postluik (terugblik) en een ex-anteluik (vooruitblik). Voor de uitwerking van de zelfevaluatie kan het FWO zich baseren op de richtlijn opgesteld door het Departement EWI die is opgenomen als **Fout! Verwijzingsbron niet gevonden.**

Er werd met het FWO afgesproken om (beide delen van) de verwachte zelfevaluatie op te leveren conform de voorziene timing ter zake. Deze timing wordt weergegeven in deel 6.1.1.5.

Conform de bepalingen van de samenwerkingsovereenkomst (cf. artikel 16, §3 – zie ook deel 0), wordt de evaluatie gecoördineerd door (de evaluatiecel van) het Departement EWI. Aldus wordt een plan van aanpak voor deze evaluatie opgesteld en dit conform de evaluatiepraktijk die het departement hanteert.

³³ Aangezien het FWO jaarlijks omstandig moet rapporteren over de aanwending van de ter beschikking gestelde middelen en gelet op de transitie die binnen het beleidsdomein heeft plaatsgevonden, zal de zelfevaluatie die in deze context van het FWO wordt verwacht, beperkt worden tot het essentiële en op een hoog aggregatieniveau moeten worden uitgewerkt.

³⁴ Opgesteld op basis van een richtlijn/vragenlijst aangereikt door het Departement EWI en toegespitst op een (beperkt) aantal hoofdthema's/-vragen.

6. Evaluatieluiken

6.1. Evaluatie van het FWO

Rekening houdend met de hoger vermelde doelstellingen en beoogde resultaten van de evaluatie (cf. delen 4.1 en 4.2), dient de evaluatie minstens te bestaan uit de hierna volgende evaluatieluiken. De gekozen evaluatieonderwerpen (per luik) zijn niet altijd even strikt van elkaar te scheiden. Overlappendingen tussen de luiken zijn dan ook niet uitgesloten.

Verder is het belangrijk om er rekening mee te houden dat de evaluatie van het FWO vanuit verschillende invalshoeken zal worden bekeken. Niet alleen de organisatie en zijn werking op zich zullen geëvalueerd worden, maar ook de rol, positie en de impact ervan in het WTI-systeem in het algemeen en binnen het kader van de 2de geldstroom in het bijzonder. De evaluatie wordt dan ook opgezet vanuit verschillende dimensies, met name:

- Ex post en ex ante.
- Intern (vanuit het oogpunt van het FWO zelf) en extern (vanuit het oogpunt van de doelgroepen/klanten en de belanghebbenden).
- Voor en tijdens de transitie (binnen het beleidsdomein).
- Op zich en vanuit het systeem perspectief (2de geldstroom en andere geldstromen), rekening houdend met andere instrumenten (ter bevordering van het (fundamenteel) wetenschappelijk onderzoek).
- Regionaal en internationaal.

Deze dimensies lopen doorheen de onderscheiden evaluatieluiken en worden enkel geëxpliciteerd waar nuttig en relevant.

6.1.1. Ex-postevaluatie van het FWO binnen de beleidscontext

De ex-postevaluatie van het FWO heeft minstens betrekking op de periode vanaf 2012 (en indien mogelijk ook eerder) tot en met 2017/2018³⁵, waarbij het jaar 2015 als een belangrijk kanteljaar wordt beschouwd, gelet op de transitie die op dat ogenblik binnen het beleidsdomein werd ingezet.

De verwachte ex-postevaluatie van het FWO bestaat in essentie uit twee onderdelen die elkaar overlappen, maar bestaat verder ook uit een aantal specifieke onderdelen. De onderscheiden onderdelen van de beoogde ex-postevaluatie worden hierna schematisch weergegeven in tabel 1 en vervolgens afzonderlijk toegelicht. Algemeen wordt verwacht dat zowel de algemene werking als de wetenschappelijke werking van het FWO worden geanalyseerd en beoordeeld (cf. samenwerkingsovereenkomst).

³⁵ Waar mogelijk en zinvol.

Ex-post evaluatie FWO			
	Periode	2011/2012-2017/2018	
		2011/2012-2016	2015-2017/2018
	Kader	W&I-decreet (initieel)	W&I-decreet zoals gewijzigd
		Samenwerkingsovereenkomst (incl. beleidsplan 2012-2016)	Decreet herstructurering beleidsdomein EWI 2015
		FWO-besluit 2011	FWO-besluit 2011
		Herculesbesluit 2007	Herculesbesluit 2007
	Uitgangspunt	Initiële missie en doelstellingen	Wijziging en uitbreiding takenpakket
	Doel	Evaluatie realisatie doelstellingen, uitvoering van opdrachten en taken en behaalde resultaten	Evaluatie impact transitie op de werking (van het FWO), de wijze waarop het in de praktijk werd gebracht en mate waarin de transitie als afgerond en/of geslaagd kan worden beschouwd
Evaluatie van de			
Administratieve werking			
	Doel	Beoordeling effectiviteit en efficiëntie van het FWO als administratieve organisatie	Beoordeling effectiviteit en efficiëntie van het FWO als administratieve organisatie in transitie
	Onderdelen		Absorptie extra opdrachten en taken, flexibiliteit van het FWO bij de incorporatie hiervan
			Impact van de transitie op de organisatie en de wijze waarop het FWO met de transitie is omgegaan en ten uitvoer heeft gelegd
		Bestuurwerking, governance en organisatie	Praktische gevolgen transitie op de bestuurwerking, governance en organisatie
		Personeelsbeleid	Praktische gevolgen transitie op het personeelsbeleid
		Financieel beleid	Praktische gevolgen transitie op het financieel beleid (o.m. de substantiële toename van de middelen)
		communicatiebeleid	Praktische gevolgen transitie op het communicatiebeleid
		ICT-beleid	Praktische gevolgen transitie op het ICT-beleid
			Juridische gevolgen transitie
		Aanwending resultaten vorige evaluaties	
		Vlaams W&I-beleid (i.h.a. en m.b.t. Wetenschapscommunicatie i.h.b.)	
		Internationaal W&I-beleid (in de rol van zowel "beleidsbepaler" als actor)	
Wetenschappelijke werking			
	Doel	Beoordeling van de effectiviteit hiervan	
		Beoordeling van de wijze waarop de evaluatie en selectie van aanvragen voor financiering verloopt (zowel inhoudelijk als procesmatig)	
	Onderdelen	Selectie en samenstelling van de wetenschappelijke commissies en de evolutie in dit proces (sinds de vorige evaluatie(s))	
		Aanwending resultaten vorige evaluaties	
			Traject dat leidde tot hervorming van de evaluatieprocedures voor fundamentele programma's
		Procedureverloop en -verantwoording (bij de evaluatie en selectie van aanvragen voor financiering)	Evolutie in het procedureverloop en -verantwoording (bij de evaluatie en selectie van aanvragen voor financiering)
		Tevredenheid doelgroepen over de werking en procedures van het FWO	
		Stimulering (deelname aan) internationale programma's	
		Vlaams W&I-beleid (i.h.a. en m.b.t. Wetenschapscommunicatie i.h.b.)	
		Internationaal W&I-beleid (in de rol van zowel "beleidsbepaler" als actor)	
Prestaties/resultaten			
		Resultaten op de KPI's en andere prestaties/resultaten	Prestaties/resultaten in functie van de transitie
Rol en positie			
		Perceptie doelgroepen t.a.v. het FWO en de prestaties/resultaten	
		Binnen de Vlaamse beleidscontext (als beleidsactor)	
		Binnen de internationale context (als beleidsactor en actor)	
Impact van het FWO/de FWO-werking			

Tabel 1

6.1.1.1. “Reguliere” ex-postevaluatie (periode 2011/2012-2016)

In eerste instantie is het de bedoeling om uitgaande van de initiële missie van het FWO en van de doelstellingen, opdrachten en taken die aan het FWO voor de periode tot en met 2016 (i.e. tot aan het voorziene einde van de samenwerkingsovereenkomst) werden toegekend, na te gaan of het FWO deze doelstellingen heeft gerealiseerd en de beoogde resultaten heeft behaald. De basis voor deze beoordeling wordt gevormd door de initiële missie, doelstellingen en opdrachten van het FWO zoals beschreven in de (initiële) regelgeving en door de jaarverslaggeving die het FWO dienaangaande heeft opgesteld. In grote lijnen komt dit deel van de ex-postevaluatie erop neer dat een ex-postanalyse en -beoordeling van het FWO worden gemaakt zonder rekening te houden met de transitie die vanaf 2015 in het beleidsdomein werd ingezet. Een belangrijk element hierbij is het beleidsplan 2012-2016 dat het FWO heeft opgesteld en dat de basis vormt voor de werking tijdens betreffende periode en dat integraal deel uitmaakt van de samenwerkingsovereenkomst.

In dit luik dient ook te worden nagegaan in welke mate de conclusies en aanbevelingen van de vorige evaluaties (FWO zelf (2007), Odysseus (2008) en Herculesmechanisme en -stichting (2012) en eventuele andere relevante evaluaties) op dit ogenblik nog relevant zijn en waarom (niet) en in welke mate er initieel rekening mee werd gehouden en waarom (niet). Dit laatste betreft zowel de belangrijkste actoren waarop de evaluaties betrekking hadden (FWO, Herculesstichting) als de Vlaamse overheid.

De ex-postevaluatie waarvan hier sprake is, heeft minstens betrekking op de algemene en de wetenschappelijke werking van het FWO (cf. supra). Deze zijn gebaseerd op de missie van het FWO en gebaseerd op de strategische doelstellingen zoals geformuleerd in de samenwerkingsovereenkomst (en verder uitgewerkt in het beleidsplan 2012-2016):

1. Het FWO als onderzoeksvriendelijke instelling.
2. Het FWO en een doorgedreven excellentiebeleid.
3. Het FWO als katalysator voor internationalisering.
4. Het FWO als promotor van de maatschappelijke uitstraling van fundamenteel wetenschappelijk onderzoek.
5. FWO en een doorgedreven gender- en diversiteitsbeleid.

Elk van deze doelstellingen wordt verder vertaald in een aantal operationele doelstellingen die duidelijk de algemene en wetenschappelijke werking van het FWO reflecteren.

De evaluatie van de algemene werking heeft tot doel om inzicht te krijgen in de efficiëntie en effectiviteit van het FWO als administratieve organisatie. Bij de analyse en beoordeling van de algemene werking van het FWO dienen minstens aan bod te komen:

- De bestuurswerking, governance en organisatie.
- Het personeelsbeleid, met bijzondere aandacht voor het eigen gender- en diversiteitsbeleid.

- Het financieel beleid, waaronder samenstelling en controle van de begroting, de besteding van de beschikbare middelen over de diverse activiteiten, de resultatenrekening en de toetsing van de begroting aan de resultaten.
- Het communicatiebeleid, waaronder de wijze waarop het FWO informatie verstrekt aan onderzoekers, de kwaliteit, duidelijkheid en volledigheid van publicaties en de website, de wijze waarop het FWO beslissingen meedeelt en motiveert, de aandacht voor anderstalige communicatie (bijvoorbeeld ten behoeve van buitenlandse instanties), de aandacht voor informatieverstrekking t.a.v. het grote publiek en in het bijzonder de inspanningen t.a.v. Wetenschapscommunicatie (en dit in functie van het beleid ter zake – zie ook infra).
- Het ICT-beleid en meer bepaald de inzet op de digitalisering van zo veel mogelijk processen.
- Het Vlaamse Wetenschaps- en Innovatiebeleid: de wijze waarop het FWO het beleid van de bevoegde Vlaamse minister heeft uitgevoerd, rekening houdend met de bepalingen daaromtrent opgenomen in de samenwerkingsovereenkomst.
- Het federale en internationale wetenschaps- en innovatiebeleid: de relatie met de federale overheid en het FNRS, de wijze waarop het FWO participeert in internationale initiatieven en dit zowel als lid of als regionaal aanspreekpunt (European Science Foundation, European Research Council), dan wel als projectpartner/-verantwoordelijke (bv. Pegasusproject), de relatie en samenwerking met (buitenlandse) zusterorganisaties, de uitvoering van samenwerkingsakkoorden, enz.
- Eventuele andere relevante elementen.

De evaluatie van de wetenschappelijke werking van het FWO wordt in een afzonderlijk luik behandeld (zie deel 6.1.1.3), omdat dit een meer generiek aspect van het FWO betreft.

6.1.1.2. Ex-postevaluatie toegespitst op de transitie(periode)

Dit luik van de ex-postevaluatie van het FWO heeft betrekking op de periode 2014³⁶/2015-2017. Het doel van dit evaluatieluik is om na te gaan wat de impact is van deze transitie is (geweest) op de werking van het FWO, hoe de transitie in de praktijk werd gebracht en de mate waarin ze als afgerond en/of geslaagd kan worden beschouwd op het ogenblik van de evaluatie.

Ook in dit luik is het de bedoeling om in eerste instantie de administratieve werking van het FWO te evalueren, rekening houdend met de herstructurering van het beleidsdomein en de wijziging en uitbreiding van het takenpakket van het FWO (cf. decreet van 2015 betreffende de herstructurering van het beleidsdomein en de wijzigingen aan het W&I-decreet). De evaluatie van de wetenschappelijke werking in de transitieperiode komt in een afzonderlijk luik aan bod (zie deel 6.1.1.3).

³⁶ De transitie binnen het beleidsdomein werd in 2014 aangekondigd en in het najaar van 2014 opgestart.

De bedoeling van de evaluatie van de administratieve werking is de efficiëntie en de effectiviteit van het FWO als administratieve organisatie in transitie na te gaan.

Dit luik van de evaluatie heeft minstens betrekking op de analyse en beoordeling van:

- De wijze waarop en de mate waarin de bijkomende opdrachten en taken die aan het FWO werden toegekend, werden geabsorbeerd en geïncorporeerd.
- De impact van de transitie op de organisatie, de wijze waarop het FWO is omgegaan met de transitie en ten uitvoer heeft gelegd.
- Praktische gevolgen van de transitie op:
 - De bestuurlijke werking en governance, met bijzondere aandacht voor de hervorming van de bestuursstructuur, de gewijzigde rollen van de actoren die deel uitmaken van het bestuur, de wijzigingen aan de statuten.
 - Het personeelsbeleid, met bijzondere aandacht voor de overheveling van personeelsleden ten gevolge de transitie en de inwerking en begeleiding van deze personeelsleden.
 - Het financieel beleid en in het bijzonder de absorptie en inzet van de bijkomende middelen in functie van de bijkomende doelstellingen/opdrachten en de verantwoording ter zake.
 - Het ICT-beleid met bijzondere aandacht voor de overheveling en incorporatie van bestaande processen afkomstig van andere agentschappen in de eigen processen, dan wel de noodzaak om nieuwe processen te ontwikkelen.
 - Het communicatiebeleid en dit onder meer in termen van effectiviteit.
- De juridische gevolgen van de transitie en dit zowel wat betreft regelgeving op Vlaams niveau als met betrekking tot het FWO zelf.
- Het Vlaamse Wetenschaps- en Innovatiebeleid: de wijze waarop het FWO het beleid van de bevoegde Vlaamse minister heeft uitgevoerd, rekening houdend met evoluties/wijzigingen in het (initiële) beleid;
- Het federale en internationale wetenschaps- en innovatiebeleid: de relatie met de federale overheid en het FNRS, de wijze waarop het FWO participeert in internationale initiatieven en dit zowel als lid of als regionaal aanspreekpunt (European Science Foundation, European Research Council), dan wel als projectpartner/-verantwoordelijke (bv. Pegasusproject, de relatie en samenwerking met (buitenlandse) zusterorganisaties, de uitvoering van samenwerkingsakkoorden, enz.
- Eventuele andere relevante elementen.

De rol en positionering van het FWO bekeken vanuit administratief oogpunt en dit zowel binnen de regionale als federale en internationale beleidscontext, zijn elementen die ook in de transitieperiode dienen bekeken te worden. Aandachtspunt hierbij is uiteraard de beleidsevolutie die binnen het Vlaamse beleid ten gevolge van de transitie werd ingezet.

6.1.1.3. Ex-post evaluatie van de wetenschappelijke werking van het FWO (2011/2012-2017/2018)

De ex-postevaluatie van de wetenschappelijke werking van het FWO heeft tot doel om de effectiviteit van deze werking te analyseren en te beoordelen, en heeft in belangrijke mate betrekking op de analyse en beoordeling van de wijze waarop de evaluatie en selectie van aanvragen tot financiering verloopt, en dit zowel procesmatig als inhoudelijk. Dit onderdeel van de evaluatie heeft betrekking op de periode vanaf 2011/2012 t/m 2017 (en waar nuttig en relevant 2018) en bevat behalve een aantal generieke onderwerpen, ook een aantal elementen die specifiek betrekking hebben op een welbepaalde periode (“regulier” dan wel de transitieperiode – cf. delen 6.1.1.1 en 6.1.1.2).

De wetenschappelijke werking van het FWO wordt hoofdzakelijk weergegeven in het BVR over de financiering van het FWO en is in belangrijke mate gebaseerd op de inzet van expertenpanels voor de beoordeling van voorstellen tot financiering die bij het FWO worden ingediend. Dit kunnen zowel voorstellen voor onderzoeksmandaten als -projecten zijn, maar ook voor specifieke programma’s (bv. Odysseus, Vlaamse Supercomputer (VSC), enz.).

In dit luik van de evaluatie is het dan ook de bedoeling om in eerste instantie de wetenschappelijke werking zoals bepaald in de regelgeving en zoals tot uitvoering gebracht, nader te bekijken en de effectiviteit hiervan te bepalen. Het belangrijkste onderdeel van dit luik van de evaluatie heeft betrekking op de wijze waarop de evaluatie en selectie van aanvragen voor financiering verloopt en dit in het bijzonder voor wat betreft de procedures voor de programma’s/initiatieven die gericht zijn op het fundamenteel onderzoek, maar ook op de “nieuwe” programma’s (i.e. de programma’s die binnen de werking van het FWO werden geïntegreerd naar aanleiding van de transitie).

Dit luik van de evaluatie heeft onder meer betrekking op analyse en beoordeling van volgende onderwerpen³⁷:

- De selectie en samenstelling van de wetenschappelijke commissies en de evolutie in dit proces (en dit sinds de vorige evaluatie(s)). Wat dit laatste betreft, is het de bedoeling na te gaan in hoeverre de conclusies en aanbevelingen van de vorige evaluaties thans nog geldig zijn en welke indertijd werden aangewend (of niet en waarom (niet)). Andere elementen die nader onderzocht dienen te worden, zijn de ondersteuning en expertise die extern (in Vlaanderen³⁸ en eventueel ruimer) moeten worden gezocht ten behoeve van de selectie en samenstelling van deze commissies. Dit kan bv. gebeuren in termen van omvang, kostprijs, geïnduceerde werklast, enz. ten gevolge van de inzet van deze ondersteuning en expertise.

³⁷ Deze kunnen zich zowel in de periode 2012-2016, dan wel in de transitieperiode, dan wel in beide periodes situeren. Cf. ook tabel 1.

³⁸ Onder meer ECOOM.

- Het traject dat leidde tot de hervorming van de evaluatieprocedures voor programma's betreffende het fundamenteel onderzoek. Elementen die hierbij aan bod kunnen komen, zijn de argumenten voor de hervorming, de aftoetsing en afweging van de verschillende mogelijkheden/scenario's en dit rekening houdend met de ontwikkelingen in dit veld.
- Het procedureverloop en de -verantwoording bij de evaluatie en selectie van aanvragen voor financiering. Hierbij dient aandacht besteed te worden aan de wijze waarop enerzijds de eigenlijke procedure voor de toekenning van middelen verloopt, met bijzondere aandacht voor de motivering van de beslissingen ter zake en anderzijds de kwaliteit van de beoordeling door de panels wordt verzekerd.
- De tevredenheid van de diverse doelgroepen over de werking en procedures van het FWO. Dit houdt onder meer een klantbevraging en een analyse en beoordeling van de evolutie in die klantentevredenheid³⁹ in.
- De wijze waarop het FWO inspeelt op ontwikkelingen in de internationale context en dit ten behoeve van zijn belangrijkste doelgroepen. Dit onderdeel heeft onder meer betrekking op de wijze waarop het FWO de deelname van Vlaamse onderzoekers aan internationale programma's zowel ondersteunt, faciliteert als stimuleert (cf. ERC-grants, enz).
- Het FWO als beleidsactor en als actor in het Vlaamse W&I-beleid. Het eerste heeft in eerste instantie betrekking op de taken van en de verwachtingen ten aanzien van het FWO voor wat betreft de beleidsvorming op Vlaams niveau. Het tweede heeft betrekking op taken en opdrachten die het FWO heeft of krijgt binnen het W&I-beleid. Dit heeft onder meer betrekking op de recente opdracht die het FWO heeft gekregen in het kader van de ontwikkeling van een Vlaamse Wetenschapsagenda, maar bijvoorbeeld ook op de activiteiten die het FWO ontplooit op het vlak van Wetenschapscommunicatie.
- Het FWO als (beleids)actor in de internationale context wat betreft W&I-beleid. In het bijzonder op EU-niveau kan het FWO in bepaalde fora deelnemen aan de beleidsontwikkeling/-bepaling, maar ook als actor deelnemen aan bepaalde programma's ten behoeve van Vlaanderen (cf. de Pegasus-initiatieven).
- Eventuele andere relevante elementen.

De rol en positionering van het FWO vanuit het oogpunt van de wetenschappelijke werking wordt ook nog ruimer bekeken dan hierboven aangegeven. Deze ruimere blik heeft dan vooral betrekking op het FWO als (Vlaams) beleidsinstrument en dit onder meer ten opzichte van andere beleidsinstrumenten en komt aan bod in de systeemevaluatie 2de geldstroom.

³⁹ De vorige bevraging over de klantentevredenheid dateert van 2012.

6.1.1.4. Evaluatie van de prestaties/behaalde resultaten

In de dit luik van de evaluatie is het de bedoeling om de prestaties/resultaten⁴⁰ die het FWO heeft behaald in de periode 2012-2017 te analyseren en te beoordelen. Deze resultaten betreffen zowel de resultaten behaald op de prestatie-indicatoren (KPI's) opgenomen in het convenant 2012-2016⁴¹, maar ook andere prestaties/resultaten behaald binnen het geheel van de werking van het FWO in de beschouwde periode. Hierbij dient uiteraard ook rekening gehouden te worden met de transitie die in deze periode werd ingezet. Dit laatste betreft onder meer de integratie in het FWO van een aantal programma's die voorheen door andere actoren werden uitgevoerd.

Behalve een eerder kwantitatieve analyse en beoordeling van de behaalde resultaten (onder meer op de prestatie-indicatoren) wordt dus ook een kwalitatieve analyse en beoordeling hiervan verwacht. De prestaties/resultaten van het FWO kunnen ook vergeleken worden met deze van zusterorganisaties.

Naast de hoger vermelde en eerder "interne" analyse en beoordeling van de prestaties/resultaten van het FWO, is het ook de bedoeling om die analyse en beoordeling ook aan te vullen met een blik vanuit externe hoek. Dit laatste omvat minstens een analyse en beoordeling van de perceptie van de doelgroepen op het FWO, zijn werking en op de prestaties/resultaten.

De effecten en impact die het FWO heeft gegenereerd, dienen ook geanalyseerd en beoordeeld te worden. De specifieke effecten en impact die het FWO als instelling/financieringsinstrument heeft gegenereerd, komen hierbij aan bod. Dit onderdeel betreft met name de directe effecten en impact van het FWO en zijn activiteiten. De meer generieke effecten en impact van het FWO en zijn activiteiten dienen ook geanalyseerd en beoordeeld te worden, maar dit komt aan bod binnen de systeemevaluatie 2de geldstroom waar de effecten en impact van het FWO als beleidsinstrument op zich en t.o.v. andere beleidsinstrumenten zullen worden onderzocht.

6.1.1.5. Ondersteunende bronnen/werkzaamheden voor de ex-postevaluatie van het FWO

Ter ondersteuning voor de uitvoering van de ex-postevaluatie van het FWO zullen een aantal bronnen ter beschikking worden gesteld, dan wel werkzaamheden worden opgezet. Meer details ter zake worden gegeven in deel 6.3.1).

Een van de belangrijkste bronnen is de ex-postzelfevaluatie die het FWO ten behoeve van de evaluatie zal opstellen en die betrekking heeft op de periode 2012-2017/2018. Om de ex-postzelfevaluatie te kunnen opstellen, heeft het Departement EWI een richtlijn bezorgd

⁴⁰ Zowel wat betreft de administratieve als wat betreft de wetenschappelijke werking.

⁴¹ De KPI's zijn op zich immers onvoldoende om een kwalitatief beeld te krijgen van de werking, prestaties en resultaten van het FWO en dit zeker gelet op de transitie die het FWO heeft doorgemaakt.

aan het FWO op basis waarvan dit deel van de verwachte zelfevaluatie kan worden opgesteld. Deze richtlijn is opgenomen als Bijlage 1.

Er werd afgesproken met het FWO dat het ex-postluik van de zelfevaluatie uiterlijk op 30/04/2018 (streefdatum) aan het Departement EWI zal overmaken.

6.1.2. Ex-ante evaluatie van het FWO

Het ex-anteluik van deze evaluatie zal het belangrijkste onderdeel van de gehele evaluatie uitmaken, aangezien het vooral de bedoeling is om de toekomst van het FWO vorm te geven binnen zowel de regionale, nationale als de internationale beleidscontext.

Dit onderdeel van de evaluatie zal onder meer gesitueerd worden binnen een ruimere systeemevaluatie die betrekking heeft op de 2de geldstroom. Deze systeemevaluatie zal parallel aan de evaluatie van het FWO worden opgezet.

Het ex-anteluik van de evaluatie van het FWO zal onder meer gebaseerd zijn op een aantal ondersteunende bronnen en werkzaamheden (cf. deel 6.3.1). Een van de belangrijkste bronnen voor de uitvoering van dit luik van de evaluatie betreft de ex-antezelfevaluatie die het FWO zal opstellen op basis van de richtlijn die het Departement EWI aan het FWO heeft overgemaakt. De ex-antezelfevaluatie die het FWO moet opstellen, omvat onder meer een ontwerp van beleidsplan 2019-2023.

Er werd afgesproken met het FWO dat het ex-anteluik van de zelfevaluatie (incl. ontwerp van beleidsplan 2019-2023) uiterlijk tegen juni 2018 aan het Departement EWI zal overmaken.

6.2. Systeemevaluatie van de 2de geldstroom

De doelstellingen en beoogde resultaten van de systeemevaluatie zijn opgenomen in delen 4.3 en 4.4).

Op basis daarvan, wordt volgende (niet-limitatieve) lijst van onderzoeksvragen naar voor geschoven:

1. Hoe heeft de beleidsvoering t.a.v. de 2de geldstroom vanaf 2012 vorm gekregen en hoe werden de (beleids)instrumenten ervan ingezet?
2. Welke rol en positie nemen zowel het FWO als het BOF in binnen de 2de geldstroom en wat zijn de onderlinge relaties? Wordt de beoogde complementariteit tussen beide instrumenten bereikt?
3. Welke rol en positie nemen deze beide instrumenten in t.o.v. zowel andere instrumenten als andere actoren en/of ondersteunende werkzaamheden binnen de 2de geldstroom?
4. Welke types van onderzoek worden/werden binnen de 2de geldstroom gefinancierd en dit zowel binnen elk instrument afzonderlijk als binnen het geheel van het instrumentarium en dit voor de periode 2008-2017?

5. Welke effecten en impact hebben de middelen die vanaf 2008 in zowel het FWO als BOF werden geïnvesteerd, gehad en dit bv. in termen van onderzoeksoutput en -impact, zodat een idee kan gevormd worden van de bijdrage van deze middelen aan het Vlaams onderzoekspotentieel?
6. Hoe verhouden de belangrijkste geldstromen zich thans tot elkaar en welke evolutie kan daarin worden vastgesteld? Rekening houdend met het feit dat de universiteiten 30% van de BOF-middelen kunnen aanwenden voor de basiswerking, kan de vraag gesteld worden of deze verhouding herzien moet worden, bv. in het licht van evoluties elders en op andere (beleids)niveaus? Rekening houdend met het feit dat de universiteiten de BOF-middelen van de Vlaamse overheid ook moeten aanvullen met eigen middelen (cf. BOF-besluit), kan de vraag ook gesteld worden of die verhouding ook herzien moet worden (en in vergelijkbare context als de vorige vraag)?
7. Hoe kunnen de beide basisprincipes van de 2de geldstroom, met name het financieren van (fundamenteel) academisch onderzoek en het stimuleren van excellentie zo optimaal mogelijk vorm worden gegeven?
8. Hoe heeft de beleidsvorming in Vlaanderen t.a.v. de carrière van onderzoekers vorm gekregen en hoe werd het beleidsinstrumentarium hiervoor ingezet? Hoe gebeurde/gebeurt dit elders en welke tendensen zijn er internationaal momenteel op dit vlak? Welke lessen/aandachtspunten/goede praktijkvoorbeelden kunnen hieruit afgeleid worden die ook voor Vlaanderen opportuun kunnen zijn?
9. Hoe kunnen de beleidsinstrumenten eventueel (anders/beter) worden ingezet ten behoeve van de carrière van onderzoekers? M.a.w. welke acties moeten op het laatste vlak op korte en lange termijn worden genomen en hoe kunnen de beleidsinstrumenten worden ingezet met het oog op de realisatie van deze acties en dit rekening houdend met internationale trends en acties (cf. voorgaande vraag)?
10. Welke datastromen worden nu gehanteerd ter verantwoording van de inzet van de onderzoeksmiddelen en welke actoren zijn hierin betrokken? Verlopen deze processen efficiënt en effectief? Welke mogelijkheden tot optimalisering zijn er en welke gevolgen zouden deze hebben indien ze worden uitgevoerd? In welke mate zijn de datastromen ingepast in de privacywetgeving en met de gegevensbeschermingsverordening (van 2016)?
11. In welke mate is de regelgeving die de 2de geldstroom onderbouwt voldoende transparant en welke remmende dan wel stimulerende effecten zijn er in ingebouwd? Welke mogelijkheden/suggesties tot vereenvoudiging/wijziging van de regelgeving zijn er en wat zouden de effecten daarvan zijn? Hierbij dient bijzondere aandacht besteed te worden aan (de gevolgen van) de privacywetgeving en met de gegevensbeschermingsverordening (van 2016).
12. Eventuele andere relevante vragen.

Het is de bedoeling dat de systeemevaluatie 2de geldstroom minstens een analyse en beoordeling omvat van de huidige (beleids)situatie en beleidsvorming, van de evoluties die tot deze beleidsvorming hebben geleid, rekening houdend met de evoluties op verschillende beleidsniveaus. Deze analyse en beoordeling dient te resulteren in een aantal toekomstscenario's t.a.v. in eerste instantie (het beleid met betrekking tot) de 2de geldstroom, maar waar relevant ook andere geldstromen, waarbij bij de uitwerking van deze scenario's minstens rekening wordt gehouden met volgende aspecten:

- Beleidsmatige aspecten, uitgedrukt in mogelijke beleidsdoelstellingen (strategisch en operationeel) en in beleidsniveau (regionaal, nationaal, internationaal);
- Middelen en dit wat betreft zowel mensen als financiële middelen;
- Organisatie en indeling van het landschap, met uitgewerkte rollen en positionering van de belangrijkste actoren;
- Regelgevende/juridische aspecten, met bijzondere aandacht voor de vereenvoudiging van de regelgeving;
- Informatiestromen in termen van efficiëntie en effectiviteit.

6.3. Ondersteunende bronnen en werkzaamheden voor (de uitvoering van) de evaluatie van het FWO en van de systeemevaluatie 2de geldstroom

Ten behoeve van de (uitvoering van) zowel de evaluatie van het FWO als van de systeemevaluatie, zijn er een aantal ondersteunende bronnen ter beschikking maar worden ook een aantal ondersteunende werkzaamheden uitgevoerd ten behoeve van beide evaluaties. Daarnaast lopen er een aantal andere evaluaties dan wel worden er een aantal evaluaties afgerond, waarvan de resultaten ook kunnen ingezet worden voor de verrijking van de evaluatie van het FWO en van de systeemevaluatie 2de geldstroom. In onderstaande paragrafen wordt aangegeven over welke bronnen, werkzaamheden en resultaten het minstens gaat en welke dienaangaande ook de verwachtingen zijn t.a.v. de externe consultant.

6.3.1. Rechtstreekse ondersteunende bronnen en werkzaamheden

Volgende bronnen en werkzaamheden staan ter beschikking of zullen ter beschikking staan van de evaluatie van het FWO en van de systeemevaluatie 2de geldstroom:

- Het opstellen van een beperkte ex-postzelfevaluatie⁴² door het FWO, bestaande uit een terugblik op een hoog aggregatieniveau, aangevuld met een SWOT-analyse. Dit

⁴² Voor het opstellen van zowel ex-post- als het ex-anteliek van de zelfevaluatie heeft het Departement EWI een richtlijn overgemaakt aan het FWO waarin de minimale verwachtingen t.a.v. de op te stellen zelfevaluatie zijn opgenomen.

luik van de zelfevaluatie zal het FWO opleveren tegen uiterlijk 30/04/2018 (streefdatum).

- Het opstellen een ex-antezelfevaluatie door het FWO. Dit luik van de zelfevaluatie omvat minstens een (ontwerp van) beleidsplan 2019-2023. Het FWO zal dit luik van de zelfevaluatie opleveren tegen juni 2018.
- Een bibliometrische analyse van de FRIS-data van de periode vanaf 2008 om een zicht te krijgen op de bijdrage die de middelen die sinds 2008 aan het FWO werden toegekend, hebben geleverd aan het Vlaamse onderzoekspotentieel. Bedoeling is om een zicht te krijgen op het effect en de impact van deze middelen en dit bv. in termen van onderzoeksoutput en -impact (cf. supra).
- Een onlinebevraging van de “klanten” van het FWO (in eerste instantie de Vlaamse onderzoekers) en dit met het oog op het bepalen van:
 - hun tevredenheid over het aanbod en de diensten van het FWO;
 - de mate waarin deze tevredenheid is geëvolueerd sinds de vorige bevraging (van 2007).
- Een onlinebevraging van de Vlaamse onderzoekers over (hun wensen wat betreft) onderzoeksfinanciering in het algemeen en (de instrumenten van) de 2de geldstroom in het bijzonder (cf. FWO, BOF, e.d.)⁴³.

Daarnaast zijn er ook de reguliere bronnen, bv. de jaarlijkse rapportering van het FWO die voor de uitvoering van de evaluaties kunnen worden aangewend.

6.3.2. Andere evaluaties en evaluatieresultaten

Op het ogenblik dat de evaluatie van het FWO en de systeemevaluatie 2de geldstroom worden uitgevoerd, lopen er een aantal evaluaties (af) waarvan de resultaten ook nuttig kunnen zijn voor de eerste evaluaties.

Deze (af)lopende evaluaties zijn respectievelijk, met de (voorziene) uitvoeringstermijn toegevoegd tussen haakjes:

1. De evaluatie van de Bijzondere Onderzoeksfondsen (BOF) (oktober 2017 - 30 juni 2018);
2. De evaluatie van de Omkadering van Jonge Onderzoekers (OJO) (oktober 2017 – 31 mei 2018);
3. De evaluatie van ECOOM (maart 2018 – begin juli 2018);
4. De evaluatie van de Industriële Onderzoeksfondsen (IOF) en interface-activiteiten (maart 2018 – november 2018).

6.3.3. Minimale verwachtingen t.a.v. de externe consultant

Van de externe consultant wordt verwacht dat hij minstens de bronnen vermeld in 6.3.1 aanwendt bij de uitvoering van de evaluatie(s) én dat hij/zij de bevraging bij (minimaal) de klanten van het FWO uitvoert. Belangrijk is te noteren dat het FWO wel een ex-

⁴³ Het is de bedoeling om één bevraging van de Vlaamse onderzoekers te organiseren, met daarin enerzijds aandacht voor de klantentevredenheid t.a.v. het FWO en de evolutie daarin en anderzijds het peilen naar de wensen en verwachtingen inzake onderzoeksfinanciering in het algemeen.

postzelfevaluatie zal opstellen voor de periode 2012-2016/2017, maar dat de consultant voor de uitvoering van de (ex-post)evaluatie ook gebruik zal moeten maken van andere bronnen, bv. de reguliere verslaggeving van het FWO, aangezien het de bedoeling is om de zelfevaluatie op een hoog aggregatieniveau uit te werken.

Verder dient de consultant minstens gebruik te maken van de resultaten van andere lopende en/of afgelopen evaluaties, o.m. vermeld onder 6.3.2.

7. Onderdelen van de evaluatie en methodologie

Voor de uitvoering van de evaluatie-opdracht zal onder meer een externe consultant worden ingeschakeld, die zal worden aangewezen via een aanbestedingsprocedure (zie ook deel 7.3). De uitwerking van de evaluatie-opdracht zal in grote mate overgelaten worden aan de consultant, die bij de offertevraag zal worden uitgenodigd om de onderscheiden evaluatielijken (zie deel 6) zowel te vertalen in een relevante set van evaluatie-/onderzoeksvragen als aan te geven welke methodologieën zullen worden ingezet om de opdracht uit te voeren. Een aantal methodologieën dienen echter in ieder geval te worden aangewend voor de uitvoering van deze evaluaties. Deze worden in de volgende punten opgelijst.

7.1. Onderdelen evaluatie en methodologie

De evaluatie van het FWO bestaat uit een ex-post- en een ex-antegedeelte. De systeemevaluatie omvat een analyse en beoordeling van de huidige situatie, evenals de uitwerking van een aantal toekomstscenario's (cf. deel 6.2).

Volgende methodes dienen minstens te worden ingezet voor de uitvoering van deze evaluaties:

- Deskstudie;
- Bevestigingen (zowel kwantitatief als kwalitatief) van diverse belanghebbenden;
- Bibliometrische analyse FRIS-data;
- Benchmarks (met betrekking tot diverse actoren/aspecten);
- SWOT-analyse.

7.2. Planning voor uitvoering van de evaluaties

De planning voor de uitvoering van de evaluaties, wordt weergegeven in onderstaande tabel.

Actie	Wie	Planning uitvoering
Opstellen beknopt PVA	Dep. EWI (evaluatiecel i.s.m. AOND)	Oktober 2017
Overmaken beknopt PVA aan FWO	Dep. EWI (evaluatiecel)	16/10/2017
Bespreking beknopt PVA	Dep. EWI en FWO	19/10/2017
Uitwerken gedetailleerd PVA (inclusief richtlijn voor het opstellen van de zelfevaluatie ex post en ex ante)	Dep. EWI (evaluatiecel i.s.m. AOND)	20/10/2017 t/m 31/01/2018
Overmaken gedetailleerd PVA aan FWO	Dep. EWI (evaluatiecel)	Begin februari 2018
Toelichting over en bespreking van gedetailleerd PVA	Dep. EWI en FWO	Begin februari 2018
Overleg i.v.m. bibliometrische analyse toegekende FWO-middelen o.b.v. FRIS-data	Dep. EWI en ECOOM	Februari 2018
Validatie PVA door de minister	Minister	Eerste helft februari 2018
Mededeling Vlaamse Regering over geplande evaluatie 2018 FWO	Minister	Februari 2018 (?)
Aanbestedingsprocedure opdracht evaluatie FWO en systeemevaluatie 2de geldstroom	Dep. EWI	Februari 2018
<i>Opstellen bestek</i>	Dep. EWI (evaluatiecel)	Februari 2018
<i>Adviesvraag IF i.v.m. opdrachtbestek en gekozen procedure</i>	Dep. EWI (evaluatiecel)	Februari 2018
<i>Versturen uitnodigingen tot het indienen van offertes en inwachten offertes</i>	Dep. EWI (evaluatiecel)	Medio februari 2018
<i>Beoordeling ingediende offertes</i>	Dep. EWI	Begin maart 2018
<i>Gunning opdracht</i>	Dep. EWI (SG o.b.v. advies beoordelingscommissie)	Medio maart 2018
<i>Adviesvraag IF i.v.m. gunning opdracht</i>	Dep. EWI (evaluatiecel)	Medio maart 2018
<i>Toewijzing opdracht</i>	Dep. EWI (controleur vastleggingen)	Tegen eind maart 2018
Opstellen Zelfevaluatie ex post gericht (op basis van richtlijn)	FWO	31/01/2018 t/m 30/04/2018
Overmaken resultaten klantbevraging 2012 bij klanten FWO	FWO (aan evaluatiecel Dep. EWI)	Nog niet gebeurd
Opstellen Zelfevaluatie ex ante (op basis van richtlijn). Dit omvat o.m. opstellen beleidsplan 2019-2023	FWO	Januari t/m juni 2018
Operationele werkgroepvergadering	Dep. EWI en consultant	Begin april 2018
1ste stuurgroepvergadering	Stuurgroep en FWO	Begin april 2018
Vorbereiding klantenbevraging	Consultant	April 2018
Ex-post evaluatie 2012-2016	Consultant	april-mei 2018
Oplevering bibliometrische analyse toegekende FWO-middelen	ECOOM	April 2018 (?)
Oplevering ex-postluik zelfevaluatie	FWO	30/04/2018 (streefdatum)
2de stuurgroepvergadering		
<i>Bespreking stand van zaken uitvoering evaluatie</i>	Stuurgroep	Begin mei 2018
<i>Bespreking en validatie klantenbevraging</i>	Stuurgroep (in overleg met FWO)	Begin mei 2018
Ex-post evaluatie 2014-2017 gericht op transitieperiode	Consultant	april - mei 2018
Uitvoering klantenbevraging	Consultant	Mei-juni 2018
Ex-ante evaluatie	Consultant	Mei - september 2018
Oplevering ex-antezelfevaluatie (incl. ontwerp van) beleidsplan 2019-2023)	FWO	Juni 2018
Oplevering eindrapportering evaluatie BOF	Uitvoerder opdracht evaluatie BOF	Juni 2018
Systeemevaluatie 2de geldstroom	Consultant	Januari 2018 - september 2018
3de stuurgroepvergadering	Stuurgroep	Juni 2018
Oplevering ontwerpverslag	Consultant	Begin september 2018
4de stuurgroepvergadering		
<i>Validering ontwerpverslag evaluatie FWO en systeemevaluatie 2de geldstroom</i>	Stuurgroep	Midden september 2018
Nazicht ontwerpverslag evaluatie FWO met het oog op de verbetering van materiële fouten	FWO	Na 4de stuurgroepvergadering (1 week tijd)
Finalisering eindrapportering	Consultant	Eind september 2018
Overmaken eindrapportering aan betrokkenen		
<i>Eindrapport evaluatie FWO</i>	Dep. EWI (evaluatiecel) aan minister, stuurgroepleden en FWO	Eind september 2018
<i>Eindrapport systeemevaluatie 2de geldstroom</i>	Dep. EWI (evaluatiecel) aan minister en stuurgroepleden	Eind september 2018
Nazorggesprek met FWO over evaluatieproces	Dep. EWI (evaluatiecel)	Oktober-december 2018
Nazorggesprek met dossierbehandelaar Dep. EWI over evaluatieproces	Dep. EWI (evaluatiecel)	Oktober-december 2018

7.3. Externe consultant

Voor de uitvoering van de evaluatieopdracht zal een beroep worden gedaan op een externe consultant. De evaluatieopdracht zelf bestaat uit twee delen, met name de evaluatie van het FWO en de systeemevaluatie 2de geldstroom, die echter als één geheel zullen worden gegund en geplaatst.

De belangrijkste reden waarom voor deze aanpak wordt gekozen, is inhoudelijk en heeft betrekking op het feit dat de uitvoerder van de evaluatie van het FWO zich een hoeveelheid beleidskennis moet eigen maken die een basis bevat voor de uitvoering van de systeemevaluatie 2de geldstroom, aangezien het FWO zich als beleidsinstrument daarin situeert. Dit betekent dat zowel bij de voorbereiding van de uitvoering van de evaluatie als bij de eigenlijke uitvoering ervan op een hoger aggregatieniveau rekening kan worden gehouden met deze inbedding en met het (overkoepelende) beleid. Dit zou dan in principe moeten resulteren in een evaluatie die het specifieke evaluatievoorwerp (het FWO) overstijgt en ook zal leiden tot conclusies en aanbevelingen op een hoger aggregatieniveau, aangezien resultaten uit de specifieke evaluatie dan wel voortschrijdend inzicht bij de uitvoering ervan, kunnen worden aangewend bij de uitvoering van de systeemevaluatie en omgekeerd, wat een verrijking voor beide evaluaties kan betekenen. Dit laatste is niet mogelijk indien de evaluaties als afzonderlijke opdrachten zouden worden aanbesteed.

Van de consultant wordt in dit kader verwacht dat hij de evaluatieluiken die hierboven werden geïdentificeerd op basis van eigen expertise/inzichten vertaalt naar een samenhangende set van evaluatievragen en deze aanwendt om de verwachte evaluatieresultaten te bekomen.

Behalve de zelfevaluaties dient de consultant alle hoger vermelde onderdelen van de evaluatie op zich te nemen. Hierbij dient de consultant ook in te staan voor de begeleiding en ondersteuning van de eventuele (panels van) experts die zouden worden ingezet bij de uitvoering van bepaalde onderdelen van de evaluatieopdracht (zie infra).

De consultant zal bij de uitvoering van de evaluatieopdracht een beroep moeten doen op verschillende vormen van expertise en verder wordt verwacht dat hij diverse stakeholders raadpleegt (cf. infra). Het al of niet inzetten van een (internationaal) panel van experts voor de uitvoering van de evaluaties, wordt overgelaten aan de consultant.

Zoals hoger al aangegeven, omvat de voorgestelde procedure de aanbesteding van een overheidsopdracht voor de uitvoering van het geheel van bovenvermelde evaluatie aan één consultancyfirma, die de twee onderdelen van de opdracht zoals aangegeven in deel 6 zal uitvoeren en dit in eventueel samenwerking met een panel van experts.

8. Informeren van en communiceren met het voorwerp van de evaluatie en alle (betrokken) stakeholders (betreffende de uit te voeren evaluatie)

Een beknopt plan van aanpak over de geplande evaluatie van het FWO werd op 19 oktober 2017 toegelicht aan het FWO, met als doel de grote lijnen van deze geplande evaluatie mee te geven en te bespreken. In opvolging van deze eerste bespreking werd een gedetailleerde planningstabel⁴⁴ voor de uitvoering van de evaluatie(s) opgesteld (cf. deel 7.2).

Op basis van dit beknopt plan van aanpak en de gevoerde bespreking, werd het (ontwerp van) plan van aanpak verder uitgewerkt tot onderhavig document dat op 6 februari 2018 werd besproken met het FWO.

Bedoeling van het overleg is het toelichten van het plan van aanpak en verder feedback te vragen betreffende de voorgestelde timing en verwachte deliverables. Onderhavig plan van aanpak werd aangepast op basis van de gemaakte afspraken. Een overzicht van de gemaakte afspraken is opgenomen in punt 11 hierna.

9. Uitvoering en procedureel verloop van de evaluatie

Voor de uitvoering van de evaluatie zal o.m. een beroep worden gedaan op een consultant (cf. supra).

De consultant zal worden aangesteld via een aanbestedingsprocedure. Het is de bedoeling betreffende procedure zo snel mogelijk op te starten. De afdeling Strategie en Coördinatie (ASC) staat in voor het geheel van (de afhandeling van) de aanbestedingsprocedure van de opdracht van de consultant. Dit omvat zowel het voortraject, de eigenlijke aanbestedingsprocedure als de opvolging van de uitvoering van de opdracht.

Beschikbare documenten:

Volgende informatie zal ter beschikking worden gesteld aan de consultant, hetzij als bijlage bij het bestek, hetzij op de relevante website, hetzij elektronisch op te vragen bij het departement:

Voor het opstellen van de offerte:

- Beleidsbrieven en beleidsnota's (zie <https://www.vlaanderen.be/nl>, luik "Vlaamse Regering" of op de website van het Vlaams Parlement).
- Samenwerkingsovereenkomst 2012-2016 tussen het FWO en de Vlaamse Gemeenschap.
- Relevante regelgeving (W&I-decreet, FWO-besluit, Herculesbesluit, Besluiten betreffende SB, SBO en TBM).

⁴⁴ De initiële planning opgesteld op 20/10/2017 diende te worden bijgesteld en de alfus aangepaste planning is opgenomen in dit document.

- Andere documenten vermeld in dit plan van aanpak die publiek beschikbaar zijn (zie links naar betreffende documenten).

Bij de plaatsing van de opdracht (of later):

- Beleidsplan 2012-2016 FWO.
- Jaarlijkse verslaggeving FWO.
- Zelfevaluatie opgesteld door het FWO bestaande uit een ex-post- en ex-anteluek.
- Evaluaties van BOF, OJO, ECOOM.
- Andere relevante documenten.

10. Gebruik en verspreiding van de resultaten van de evaluatie

Cf. de communicatiestrategie betreffende beleidsevaluaties (zie <http://www.ewi-vlaanderen.be/ewi/wat-doen-we/beleidsevaluatie>).

11. Afspraken gemaakt met de vertegenwoordigers van het FWO na overleg

De bedoeling van het overleg is het (ontwerp van) plan van aanpak en de verwachte zelfevaluatie toe te lichten aan het voorwerp van de evaluatie en verder om een aantal praktische afspraken te maken.

Het overleg met vertegenwoordigers van het FWO vond plaats op 06.02.2018⁴⁵.

Op het overleg werd het volgende afgesproken:

- Van zodra het (ontwerp van) plan van aanpak intern (binnen het Departement EWI) is gevalideerd, zal het ook overgemaakt worden aan het FWO, zodat betrokkenen de kans krijgen dit na te lezen en indien mogelijk nog vragen te stellen. De deadline hiervoor zal in het begin van de week van 19/02 liggen.
- Betreffend (ontwerp van-) plan van aanpak zal parallel aan het kabinet bezorgd worden.
- De richtlijn over de verwachte zelfevaluatie is bedoeld als inspiratiebron⁴⁶, maar omschrijft wel de minimale verwachtingen van de kant van het departement.
- De verwachte zelfevaluatie dient op een hoog aggregatieniveau te worden uitgewerkt en vooral gericht te zijn op de transitieperiode. De terugblik die het

⁴⁵ Aanwezigen van het Departement EWI: Sabine Borrey (Evaluatiecel, afdeling Strategie en Coördinatie), Truyken Ossenblok en Philip Van Avermaet (Afdeling Onderzoek). Vertegenwoordigers FWO: Olivier Boehme, Hans Willems en Danny Huysmans.

⁴⁶ In de zin dat de beschreven thema's met onderliggende aandachtspunten en vragen kunnen gehanteerd worden als hulpmiddel.

FWO zal opstellen als inleiding/situatieschets tot het beleidsplan 2019-2023 kan hiervoor ook als basis dienen.

- Het FWO zal voor het opleveren van het ex-postluik van de zelfevaluatie 30/04/2018 als streefdatum hanteren.
- Het ex-anteluik van de zelfevaluatie zal tegen eind juni 2018 worden opgeleverd.
- De timing voor de uitvoering van de evaluatie is ambitieus, maar krap.
- Het is in ieder geval de bedoeling om de evaluatie van het FWO tegen eind september 2018 af te ronden, zodat zo snel mogelijk over de nieuwe samenwerkingsovereenkomst overlegd kan worden.
- Voor het bepalen van de wetenschappelijke impact van (de activiteiten van) het FWO, zal beroep gedaan worden op ECOOM. Afspraken ter zake moeten nog gemaakt worden. Er is binnenkort een overleg gepland tussen het departement en ECOOM waar dit onderwerp ter sprake kan komen.
- Er is/komt een analyse van het TBM-programma beschikbaar waaruit iets kan worden afgeleid over economische impact. De resultaten hiervan kunnen meegenomen worden in de zelfevaluatie.
- Over de inhoud van de geplande klantenbevraging zal ook overlegd worden met het FWO.

Bijlage 1

Zelfevaluatie op te stellen door het FWO in het kader van de evaluatie 2018

1. Inleiding

De evaluatiepraktijk die het Departement EWI hanteert, voorziet standaard in het opstellen van een zelfevaluatie door “het voorwerp van de evaluatie”. De zelfevaluatie bestaat zowel uit een terugblik (ex-postluik van de zelfevaluatie) als een vooruitblik (ex-anteluik van de zelfevaluatie).

Aangezien de meeste (te evalueren) instellingen jaarlijks omstandig rapporteren, is het dan ook de bedoeling om de zelfevaluatie op een zo hoog mogelijk aggregatieniveau te houden. Dit geldt in het bijzonder voor het FWO.

Om het opstellen van de zelfevaluatie door het FWO te vergemakkelijken, heeft het departement een richtlijn opgesteld die het FWO kan hanteren om de verwachte zelfevaluatie te maken. Concreet wordt dus verwacht dat het FWO een coherente terugblik en vooruitblik probeert op te stellen en de richtlijn hierbij als hulpmiddel hanteert (cf. infra).

De uiteindelijke bedoeling is om het FWO toe te laten een ex-postreflectie t.a.v. de afgelopen periode (periode 2012 t/m 2017⁴⁷) op te stellen en op basis hiervan ook een aantal krachtlijnen uit te zetten voor de toekomst (vooruitblik; vanaf 2018 en minstens tot 2023). Dit laatste heeft onder meer betrekking op het beleid dat het FWO voor zichzelf voor die periode uitwerkt en dit rekening houdend met ALLE financieringsinstrumenten die het FWO ter beschikking staan om dit beleid (mee) vorm te geven, maar ook met de (evoluerende) beleidscontext.

2. Context voor het opstellen van de zelfevaluatie

De eigenlijke evaluatie 2018 van het FWO die in het plan van aanpak ter zake wordt uiteengezet, wordt opgezet vanuit twee dimensies (met name ex post en ex ante) en vanuit twee perspectieven, met name het agentschap op zich (intern perspectief) en het agentschap als beleidsinstrument en dit gesitueerd binnen de beleidscontext(en) en binnen de 2de geldstroom (extern perspectief).

De evaluatie van het FWO zoals vooropgesteld in het plan van aanpak omvat zowel een beoordeling van het FWO zelf als van zijn activiteiten (i.h.b. de instrumenten die worden ingezet). Bij de beoordeling van het FWO als agentschap zal de nadruk liggen op strategie en organisatorische aspecten, terwijl bij de beoordeling van de activiteiten de nadruk

⁴⁷ Met nadruk op de transitieperiode 2015-2017(/2018).

eerder zal liggen op behaalde resultaten, impact, kwaliteit van het geleverde werk, benadering van de doelgroepen, enz. en aandachtspunten voor de toekomst. Zowel de administratieve als de wetenschappelijke werking van het FWO komen met andere woorden in de evaluatie aan bod.

Parallel aan de evaluatie 2018 van het FWO zal ook een systeemevaluatie ten aanzien van de 2de geldstroom worden opgezet en van de (beleids)instrumenten die zich in deze geldstroom situeren. Deze systeemevaluatie dient als kader meegenomen te worden bij het opstellen van de verwachte zelfevaluatie.

3. Richtlijn voor het opstellen van de zelfevaluatie

Om de verwachte zelfevaluatie op te stellen, kan het FWO uitgaan van onderstaande richtlijn die is onderverdeeld in een aantal thema's. Deze thema's worden (soms) aangevuld met een aantal vragen die illustratief zijn ten aanzien van het thema in kwestie. Het is niet de bedoeling dat de opgestelde zelfevaluatie deze vragen vraag per vraag beantwoordt, maar wel om op basis van het beschreven thema en de (eventueel) onderliggende vragen in de finale documenten voldoende elementen aan te reiken om elk thema te onderbouwen en in te vullen.

Bij het opstellen van de gevraagde zelfevaluatie, kan - waar mogelijk en nuttig - altijd verwezen worden naar al bestaande documenten of beschikbare gegevens (uit jaarverslagen, op de website, andere rapportering, enz.). Het is NIET de bedoeling dergelijke informatie te reproduceren.

3.1 Inhoud van de ex-postzelfevaluatie (periode (2012)/2015-2017)

Dit luik van de zelfevaluatie heeft in principe betrekking op de periode 2012-2017, met bijzondere aandacht voor de transitieperiode 2015-2017⁴⁸.

3.1.1 De vorige evaluaties

In dit deel wordt een reflectie verwacht op de vorige evaluatie(s) die hebben plaatsgevonden⁴⁹ en wat daaruit werd geleerd en ook geïmplementeerd (bv. in het onderzoeksbeleid voor de lopende periode). De conclusies en aanbevelingen uit de vorige evaluatie(s) kunnen eventueel worden hernomen en aangeduid welke bruikbaar waren, welke niet en waarom (niet).

⁴⁸ Met eventuele uitlopers in 2018 en dit waar nuttig.

⁴⁹ Evaluatie FWO (2007), evaluatie Odysseus (2008) en evaluatie Herculesmechanisme (2012) en andere relevante evaluaties.

3.1.2 (Aansluiting bij het) Beleid, doelbereiking, rol/positie, resultaten en impact

In dit onderdeel wordt in eerste instantie een korte toelichting verwacht bij het eigen initiële beleid (2012-2016) en hoe deze is/was ingebed/afgestemd op de beleidsdoelstellingen en dit zowel in de Vlaamse als de internationale context en hoe dit beleid ten uitvoer werd gebracht. Verder wordt een toelichting verwacht bij de manier waarop het eigen beleid al of niet werd bijgesteld in het licht van de evoluerende beleidscontext in het algemeen en de transitie die in Vlaanderen binnen het beleidsdomein werd ingezet in het bijzonder. In dit verband dient bijzondere aandacht te gaan naar de bijdragen die het FWO heeft geleverd tot de realisatie van de (evoluerende) beleidsdoelstellingen.

Wat betreft de rol en positie van het FWO binnen de evoluerende beleidscontext, dient een toelichting te worden gegeven bij de geëvolueerde rol en positie van het FWO in het algemeen en de manier waarop het FWO die evoluerende rol heeft geoperationaliseerd in het bijzonder. Ook de rol en positie binnen de 2de geldstroom dient nader te worden toegelicht, evenals de afstemming met als de complementariteit t.a.v. andere beleidsinstrumenten, met in het bijzonder BOF wat betreft dit laatste. Aandachtspunten hierbij zijn de relaties met en de acties t.a.v. de doelgroepen/klanten, de relaties met stakeholders (afstemming, synergie, complementariteit), maar ook de verschillende rollen van het FWO (onder meer als beleidsuitvoerder en als beleidsactor) en dit onder meer in relatie tot andere beleidsactoren.

Op een hoger aggregatieniveau dienen ook de rol en positie van het FWO in de internationale beleidscontext te worden toegelicht en geduid, waarbij bovenstaande aspecten/elementen – en dit waar nuttig en relevant – aan bod moeten komen.

Verder dienen de belangrijkste resultaten en de impact die het FWO in de beschouwde periode heeft gerealiseerd (en dit bv. op wetenschappelijk, economisch, maatschappelijk vlak of in termen van (beleids)agendabepaling) te worden toegelicht. Hierbij is het niet de bedoeling om in te gaan op de meer kwantitatieve resultaten (bv. de resultaten behaald op de KPI's), maar eerder op de kwalitatieve realisaties en impact.

Onderliggende vragen die bij de invulling van dit thema als inspiratie kunnen dienen, zijn onder meer:

- 1) Welk beleid voerde het FWO tot nog toe met betrekking tot Wetenschap en/of Innovatie en/of Economie en welke rol spelen de middelen en de instrumenten daarin die het FWO ter beschikking staan? Werden in de beschouwde periode bepaalde prioriteiten gelegd/gewijzigd en zo ja, waarom?
- 2) Hoe heeft dit gevoerde beleid rekening gehouden met zowel regionale, nationale als internationale ontwikkelingen en trends en welke specifieke beleidskeuzes heeft het FWO gemaakt of kunnen/moeten maken wat betreft de ter beschikking gestelde middelen en instrumenten, specifiek rekening houdend met deze contexten?
- 3) Welke rol speelt het FWO binnen de Vlaamse beleidscontext en hoe is deze rol geëvolueerd in de periode waarin de transitie van het beleidsdomein werd ingezet? Aandachtspunten hierbij zijn de gewijzigde taakstelling van het FWO (als gevolg van de transitie) en de gevolgen hiervoor voor de relaties met en de acties

t.a.v. de doelgroepen/klanten, stakeholders en (andere) beleidsactoren en -instrumenten (o.m. binnen de 2de geldstroom en dit in het bijzonder ten aanzien van andere beleidsinstrumenten zoals BOF).

- 4) Welke rol speelt het FWO binnen de internationale beleidscontext en welke positie neemt het in in dit landschap (en dit bv. in vergelijking met zusterorganisaties)? Welke meerwaarde beteken(d)en deze rol en positie voor Vlaanderen en in het bijzonder t.a.v. de belangrijkste doelgroepen/klanten en stakeholders en waarom?
- 5) Wat zijn volgens het FWO de belangrijkste resultaten (bv. in termen van wetenschappelijke doorbraken, beleidsmatige, economische en maatschappelijke impact) die werden bereikt in de afgelopen periode en waarom?
- 6) Welke effecten⁵⁰ hebben de activiteiten van het FWO in de afgelopen periode gehad en dit zowel wetenschappelijk, economisch⁵¹ als maatschappelijk? Is er een hefboomeffect merkbaar (bv. wat betreft deelname aan Europese programma's)? Is er meer samenwerking op het terrein merkbaar? Is er zwaartepuntvorming merkbaar?
- 7) Welke lessen heeft het FWO getrokken uit eventuele studies/evaluaties uitgevoerd in betreffende periode en hoe werden deze geoperationaliseerd? Kunnen er in dit verband eventueel aandachtspunten/verbeterpunten worden gemeld en zo ja, welke?

3.1.3 Werking, organisatie, regelgeving en verantwoording

De transitie die vanaf 2015 binnen het beleidsdomein werd ingezet, had ook gevolgen voor het FWO, aangezien een deel van de processen en activiteiten van het voormalige IWT en de Herculesstichting bij het FWO werden ondergebracht. Deze gevolgen manifesteerden zich ook in de administratieve en wetenschappelijke werking van het FWO en hadden een impact op de (interne) organisatie.

Binnen dit thema is het dan ook de bedoeling om dieper in te gaan op de (voorziene/verwachte en onvoorziene/verwachte) gevolgen/effecten en impact die de transitie concreet had voor het FWO. Elementen die hierbij aan bod kunnen komen zijn de governance en bestuurswerking en het beleid van de organisatie op het vlak van personeel, financiën, communicatie en ICT, maar ook de juridische/regelgevende aspecten van de transitie. In het bijzonder dient het FWO in dit luik aandacht te besteden op de manier waarop de organisatie de transitie heeft beleefd, welke praktische en juridische gevolgen de transitie heeft gehad (bv. op de interne werking en organisatie), hoe de bijkomende opdrachten/taken inclusief de overgedragen dossierbehandelaars werden geabsorbeerd binnen het FWO en hoe de transitie in de praktijk ten uitvoer werd gelegd. Aandacht dient ook te gaan naar de regelgeving die aan het FWO en zijn werking ten grondslag ligt en de wijzigingen die hierin (nog niet) werden aangebracht tijdens de transitieperiode. Meer specifiek is het de bedoeling dat het FWO aangeeft hoe het met het evoluerende regelgevend kader is omgegaan en welke gevolgen deze evolutie onder meer had voor de werking van het FWO. Een aspect van het regelgevend kader heeft betrekking op de lopende samenwerkingsovereenkomst tussen het FWO en de Vlaamse Gemeenschap die, en dit conform de bepalingen ervan, stilzwijgend werd verlengd en dit bij ontstentenis van een nieuwe samenwerkingsovereenkomst. Het feit dat (nog) geen nieuwe

⁵⁰ Dit zowel in termen van bedoelde/verwachte als onbedoelde/onverwachte effecten

⁵¹ Indien van toepassing.

samenwerkingsovereenkomst werd afgesloten, heeft mogelijk geleid tot een aantal onzekerheden, problemen, enz. voor wat betreft de werking van het FWO.

Verder is het in dit luik ook de bedoeling dat het FWO specifiek aandacht besteedt aan de wetenschappelijke werking en de hervormingen die op dit vlak werden doorgevoerd en nog zullen doorgevoerd worden. De rationale achter en de doelstelling van deze hervormingen dienen specifiek aan bod te komen, evenals de praktische gevolgen die deze hadden.

Onderliggend aan de werking van het FWO is er ook de (jaarlijkse) verantwoording die het FWO moet afleggen. Specifiek in het licht van de transitie is het de bedoeling om in te gaan op de uitdagingen die deze stelde ten aanzien van de verwachte (jaarlijkse) verantwoording.

Tot slot wordt gevraagd om een inschatting te geven van de mate waarin de transitie (vanuit het standpunt van het FWO) als al of niet afgerond (en al) geslaagd kan worden beschouwd.

Onderliggende vragen die bij de invulling van dit thema als inspiratie kunnen dienen, zijn onder meer:

- 1) Wat waren de zowel de praktische als juridische gevolgen van de transitie in het beleidsdomein voor het FWO als organisatie en dit zowel wat de administratieve als de wetenschappelijke werking betreft?
- 2) Welke verwachte/onverwachte gevolgen had de transitie voor het FWO en hoe is het FWO omgegaan met de transitie op zich en de eerder vermelde gevolgen ervan?
- 3) Welke impact heeft de transitie tot nu toe gehad op het FWO als organisatie?
- 4) In welke mate kan de transitie voor het FWO als afgerond en geslaagd beschouwd worden? Waarom (niet)?
- 5) Welke overwegingen lagen ten grondslag aan de hervorming van de wetenschappelijke werking en de programma's voor fundamenteel onderzoek en waarom? Welk traject werd op dit vlak al afgelegd en welke stappen moeten ter zake nog gezet worden en waarom?

3.1.4 SWOT

In dit onderdeel wordt verwacht dat het FWO voor zichzelf een SWOT opstelt die vervolgens kan worden aangewend voor het uitwerken van een beleidsplan voor de periode 2019-2023. In dit verband wordt zowel een globale SWOT verwacht als een SWOT t.a.v. alle instrumenten die ter beschikking staan.

Bij het opstellen van de verwachte SWOT kunnen volgende vragen als richtinggevend worden beschouwd.

- 1) Wat zijn volgens het agentschap de sterke/zwakke punten van zowel het FWO, zijn activiteiten ervan als het ingezette instrumentarium en waarom?
- 2) Welke aandachtspunten zijn er en welke verbeterpunten stelt het FWO voor t.a.v. de huidige regelgeving (i.h.b. W&I-decreet, FWO-besluit, andere regelgeving⁵², enz.) in relatie tot zijn werking en waarom? Wat is het oordeel van het FWO over de praktische modaliteiten van de regelgeving (bv. in termen van planning, bijsturing, administratieve opvolging, rapportering, praktische toepassing ervan, enz.)?

⁵² Bv. aangaande het Herculesmechanisme.

- 3) Welke conclusies trekt het FWO met betrekking tot de voorbije periode voor wat betreft de werking van het FWO zelf, de ontplooiende activiteiten en het ingezette instrumentarium?
- 4) Welke opportuniteiten/uitdagingen stellen er zich volgens het FWO wat betreft (de uitwerking/ontwikkeling van) zijn beleid en werking, de activiteiten hierin en het (eventueel) ingezette instrumentarium en waarom?
- 5) Andere suggesties/opmerkingen betreffende de voorbije periode?

3.2 Inhoud van de ex-antezelfevaluatie (periode 2019-2023)

Op basis van het ex-postgedeelte van de zelfevaluatie en rekening houdend met de huidige beleidscontext (zowel regionaal, nationaal als internationaal) en regelgeving enerzijds en de te verwachten evoluties in de beleidscontext anderzijds, is het de bedoeling dat het FWO (een ontwerp van) beleidsplan opstelt voor de periode 2019-2023.

Het (ontwerp van) beleidsplan voor de periode 2019-2023 bevat minstens een missie, strategische doelstellingen, afstemming op beleidsdoelstellingen en regelgeving (Vlaams, internationaal en waar van toepassing), operationele doelstellingen (activiteiten), een voorstel voor een set van KPI's, af te sluiten of bestaande samenwerkingsverbanden (o.a. met andere actoren in het veld), afstemming en synergie met andere actoren, en dit telkens met een verantwoording van de voorgestelde keuzes.

Gelet op het feit dat in 2018 een groot aantal (financierings)instrumenten voor onderzoek zullen worden geëvalueerd, wordt van de gelegenheid gebruik gemaakt om in het beleidsplan ook in te gaan op elk van deze instrumenten en op de plaats en de rol die elk instrument inneemt t.a.v. het eigen beleid. Specifieke aandacht kan ook besteed worden aan de positionering binnen de 2de geldstroom, de complementariteit met andere instrumenten, met andere geldstromen, de relatie met andere actoren (bv. Dep EWI, ECOOM, enz.) en t.a.v. ondersteunende werkzaamheden t.b.v. de 2de geldstroom, enz.

Het (ontwerp van) beleidsplan 2019-2023 dient minstens rekening te houden met een minimaal scenario (i.e. ongewijzigd beleid, wat overeenkomt met de bestending van de huidige financiële inbreng in termen van de toegekende subsidies) wat betreft verwachte inkomsten en overeenstemmende bestedingen.

Verder gaat het uit van de conclusies en aanbevelingen en van de SWOT die werd opgesteld op basis van het ex-postluik van de zelfevaluatie en geeft het aan hoe de zwakke/sterke punten kunnen worden weggewerkt/benut. Tevens gaat het uit van de ontwaarde opportuniteiten en uitdagingen en geeft het aan hoe deze maximaal kunnen worden benut/omzeild. In het bijzonder dienen hierbij zowel de regionale beleidscontext en -ontwikkelingen als de internationale beleidscontext en -ontwikkelingen in overweging te worden genomen.

Het (ontwerp van) beleidsplan bevat naast bovenstaande elementen ook suggesties tot vereenvoudiging/aanpassingen van de regelgeving, de rapportering en opvolging, enz. Er

wordt met andere woorden verwacht dat het FWO ook aanbevelingen formuleert t.a.v. de overheid betreffende het W&I-beleid in het algemeen en het instrumentarium gericht op onderzoek in het bijzonder. Hierbij dient ook de internationale context in overweging te worden genomen.

Documentatie minimaal toe te voegen als bijlagen⁵³:

- (Jaar)verslagen ingediend ter verantwoording.
- Lopende, afgelopen en te verwachten samenwerkingsovereenkomsten.
- Resultaten van bevragingen, enquêtes, analyses, evaluaties, impactmetingen, enz.

⁵³ En dit voor zover niet al bezorgd aan de bevoegde overheid en indien niet, bij voorkeur in digitale vorm.